

2014

05

INFORMATIE PROFESSIONAL

vakblad voor informatiewerkers

01

(De)criminalisering van
de privékopieerder

**Kopie voor
eigen gebruik**

02

Tips & tricks

**Anoniemer
het web op**

03

Draagbare technologie

Wearables

04

Boek als kunstobject

**Digital
publishing**

7 zzp'ers over
hun ervaringen

**Eigen
baas**

> btw aangifte
> klant bellen
> kinderen halen

LEES VERDER OP:

INFORMATIE PROFESSIONAL.NL

website voor informatiewerkers

IP FLASH

onze gratis digitale nieuwsbrief

NIEUWS

blijf op de hoogte

AGENDA

alle congressen en cursussen

BANEN

dé vacatures voor professionals

LEVERANCIERSGIDS

van beveiliging tot zelfservice

FILMPJES

elke week een vakvideo

BIJDRAGEN

verdiepende artikelen en verslagen

2014 05

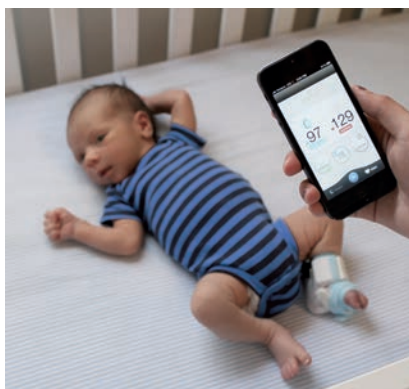

8 **Carola van der Drift** Digital publishing dringt door in beeldende kunst

Onder de titel 'Once Upon a Time, There Was the End' is in New York een tentoonstelling over de toekomst – of het einde – van het boek te zien. InformatieProfessional sprak met curator Rachel Gugelberger.

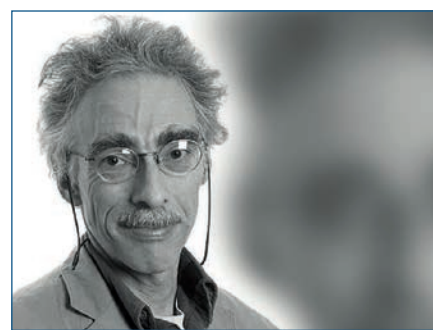
10 **Richard de Jeu** Wearables hebben de toekomst

Wearables zijn een nieuwe generatie mobiele devices die op het lichaam gedragen worden. Denk bijvoorbeeld aan Google Glass en Nike FuelBand. Richard de Jeu schetst de toekomstige ontwikkelingen van deze draagbare technologie.

14 **Ronald de Nijs** 'Ik ben mijn eigen beste baas'

Nederland telt inmiddels zo'n 800.000 zzp'ers, zelfstandigen zonder personeel. Ook in de bibliotheek- en archiefwereld beginnen steeds meer professionals voor zichzelf. InformatieProfessional vroeg zeven ondernemers naar hun ervaringen en tips.

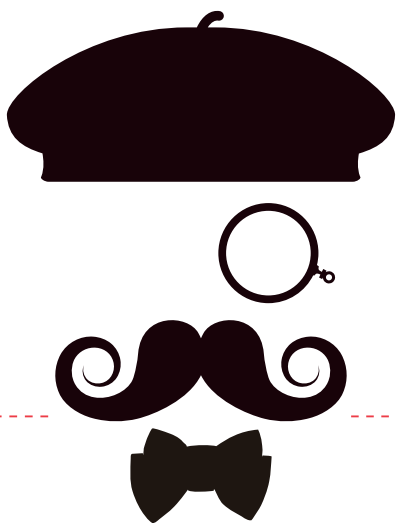
REDACTIONEEL

Eigen baas

Het percentage bedrijven dat zelfstandig zonder personeel (zzp'ers) inschakelt is de afgelopen twee jaar verdubbeld. Hierdoor zijn zzp'ers voor het eerst meer gevraagd dan uitzendkrachten. Dat blijkt uit een recent onderzoek van het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen). Nog een paar wetenswaardigheden: jaarlijks starten er tussen de 120.000 en 140.000 Nederlanders een onderneming, waarvan 95 procent als zzp'er. Inmiddels telt ons land zo'n 800.000 zelfstandigen zonder personeel. Ook in de informatiewereld beginnen steeds meer professionals een eigen bedrijf. Alle reden dus om voor het hoofdartikel in dit nummer zeven zelfstandige eigen bazen te vragen naar hun ervaringen (plus hun tips voor beginners). De geïnterviewde ondernemers tonen een grote variëteit in specialismen en eenzelfde bonte verscheidenheid zien we terug in de verdere onderwerpen in het blad. Van 'hippe wearables', op het lichaam gedragen hardware, tot een klassiek onderwerp als auteursrecht naar aanleiding van de uitspraak van het Europese Hof van Justitie over de thuiskopieregeling.

Verder in dit nummer – met het beveiligingslek Heartbleed nog vers in het geheugen – allerlei tips voor digitale veiligheid. En met de zomervakantie in het vooruitzicht ook veel exposities. En uiteraard kunnen we het komende afscheid van Hans van Velzen bij de Openbare Bibliotheek Amsterdam niet onopgemerkt laten.

Eric Sieverts
redactie@informatieprofessional.nl

19 Arno Reuser Anoniemer werken op internet

Volledig anoniem zoeken is niet mogelijk. Wel zijn er manieren om dichter bij die anonimiteit te komen. Arno Reuser geeft tips op het gebied van basissoftware, zoeken, browsen en mailen.

22 Tjeerd Schiphof (De)criminalisering van de privékopieerder

Als het om de kopie voor eigen gebruik gaat, valt het woord 'illegaal' wel opvallend vaak. Zijn we echt zo crimineel? En zouden collectiebeheerders instellingen het maken van privékopieën en het fotograferen op zaal moeten verhinderen of juist faciliteren?

RUBRIEKEN

06 Nieuws

12 #IPLINGO Platformeconomie

13 Column Eric Sieverts

26 Datavisualisatie

Interview met Britse designstudent Natalie Hopson

28 Lifehacking Wachtwoorden veilig opslaan

30 Linked open data Autoriteit en vertrouwen

32 Recht op informatie De illegale download wordt duur betaald?

33 Agenda Events en exposities

36 Professional in het nieuws Hans van Velzen

37 Het beslissende boek

Het Muiderslot. Fameux ende in 't ooghe leggende

38 Column Frank Huysmans

COLOFON

ISSN: 1385-5328

InformatieProfessional is een uitgave (18de jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

InformatieProfessional, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Alice Doek, Frank Huysmans, Alice de Jong, Marieke Kramer, Andrea Langendoen, Pepijn Lemmens, Leen Liefsoens, Edwin Mijnsbergen (nieuwsredacteur a.i.), Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Ans ter Woerds.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Carola van der Drift, Richard de Jeu, Eveline de Jonge, Lukas Koster, Niall MacKellar, Arno Reuser, Tjeerd Schiphof en Raymond Snijders.

redactieadviesraad

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter), prof.dr. J.S. Mackenzie Owen.

abonnementen

Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail administratie@informatieprofessional.nl
InformatieProfessional verschijnt 9x per jaar, niet in januari, juli en augustus. Abonnementsprijs € 100,-. Instellingen met meer dan één abonnement op hetzelfde adres betalen voor het tweede en volgende abonnement € 65,-. Nieuwe abonnementen: abonnementen worden per jaargang afgesloten. Het abonnement wordt jaarlijks in het eerste kwartaal gefactureerd. Beëindiging abonnement: Abonnementen kunnen uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Studentenabonnement € 55,- (met als maximale duur vier jaar), losse nummers € 13,-. Leden van de KNVI komen in aanmerking voor een gereduceerd abonnementsstarief. Meer informatie biedt het KNVI-secretariaat, Mariaplaats 3, 3511 LH Utrecht, tel. 030-2330050, e-mail info@knvi.net.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Uitgeverij IP, tel. 06-44 09 19 85.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

Het volgende nummer van InformatieProfessional verschijnt 29 augustus. Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 11 augustus.

GO opleidingen

School voor informatie

03-06	Langdurig bewaren van digitale documenten in PDF/A
04-06	Auteursrecht voor Informatieprofessionals GAAT ZEKER DOOR
04-06	Internet resources voor onderzoek en advies
04-06	Introductie RDA en FRBR
06-06	Haal meer uit SharePoint GAAT ZEKER DOOR
12-06	Introductie Cloud Computing
13-06	Internet zoektechnieken voor dieper en geavanceerd zoeken
13-06	Werken met Open Data
13-06	Introductie SharePoint GAAT ZEKER DOOR
17-06	Optimaal zoeken via internet
18-06	Zoeken naar beeld, geluid en media
18-06	Kwaliteitszorg
19-06	Cloudrecht; de juridische aspecten van Cloud Computing GAAT ZEKER DOOR
21-06	Enterprise Search

Meer informatie: goopleidingen.nl/agenda of 070-3512380

Cocon

De Library Leadership and Management Association, een afdeling van de American Library Association (ALA), en de International Interior Design Association maakten onlangs de prijswinnende ontwerpen voor de tweejaarlijkse Library Interior Design Awards bekend. Een ervan is het design voor de nog te openen New Law Library in de New Yorkse wijk Harlem, verzorgd door het bureau *MULTIPLICITIES. De New Law Library wordt een centrum voor de juridische empowerment van de plaatselijke community.

Tot de blikvangers behoren de grote witte lampen boven de werktafels. Bibliotheekgebruikers kunnen deze lampen, gemaakt van een geluidsdempende stof, naar beneden trekken en zo hun eigen privéruimte creëren. Doordat de stof doorschijnend is, houden de bibliotheekgebruikers vanuit hun cocon zicht op wat er daarbuiten gebeurt.

tinyurl.com/lst3dgk

<

Beeld: Andrew Norman

Een van de 'ScanOps'
van Andrew Norman

Digital publishing dringt door in beeldende kunst

Onder de sprookjesachtige titel 'Once Upon a Time, There Was the End' presenteert het Center for Book Arts in New York een tentoonstelling over de toekomst – of het einde – van het boek. InformatieProfessional sprak met Rachel Gugelberger, curator van deze tentoonstelling.

Door: Carola van der Drift

Het Center for Book Arts richt zich als een van de weinige organisaties in de Verenigde Staten op het boek als kunstobject. De organisatie vroeg freelance curator Rachel Gugelberger een expositie over de toekomst van het boek te maken. Gugelberger omschrijft *Once Upon a Time, There Was the End* als een dialoog over het begin van het 'boek' – als orale traditie – en de angst voor

het einde van het boek door digitale ontwikkelingen. 'De tentoonstelling toont dat deze vrees van alle tijden is en met elke nieuwe technologische ontwikkeling opnieuw aangewakkerd wordt,' aldus Gugelberger. 'Het boek is niet dood, maar ondergaat simpelweg een metamorfose.' De tentoonstelling bestaat niet enkel uit tot kunst herschapen boeken, maar de kunstwerken

borduren voort op het thema van het begin en einde van het boek. Zes van de elf kunstenaars hebben met het thema in hun achterhoofd speciaal voor deze tentoonstelling een werk gecreëerd.

Spiegel

Kunstenaar Ellen Harvey springt eruit met haar kunstwerk dat onmiskenbaar op technologische ontwikkelin-

gen doelt. *Looking-Glass iPad, Kindle & Nook* laat deze drie moderne leesmiddelen zien in de vorm van een spiegel met daarop de eerste pagina uit *Alice in Spiegelland*, C.S. Lewis' vervolg op *Alice in Wonderland*. 'In *Alice in Spiegelland* gaat Alice door een spiegel het verhaal in. Ik denk dat onze relatie met ereaders vergelijkbaar is: deze apparaten functioneren als portaal naar een andere wereld.'

Voor Harvey, die veel werkt met de thema's 'vernietiging' en de apocalyps, is dit haar eerste kunstwerk over 'digital publishing'. Op dit moment werkt ze aan een boek dat ze zowel op papier als digitaal wil uitgeven. 'Het is interessant om te bedenken wat je met digitale edities kunt doen. Denk aan zaken die niet mogelijk zijn met papieren boeken, zoals de volgorde van de vertelling. Bovendien maken digitale uitgaven het mogelijk om de lezer meer dan één versie van een verhaal voor te schotelen.'

Beeld: Ellen Harvey

'Looking-Glass iPad, Kindle & Nook', 2014, Ellen Harvey

Scans

Ook de tentoongestelde foto-collectie *ScanOps* van kunstenaar Andrew Norman Wilson heeft digitalisering als overkoepelend thema. Tijdens zijn werk bij Google, waar hij in 2007 verantwoordelijk was voor video-producties, raakte Wilson geïnspireerd tot het maken van een reeks projecten over Google Books, waaronder *ScanOps*. De beelden voor *ScanOps* haalde Norman Wilson uit online bronnen van door Google gedigitaliseerde werken. Ze laten fouten zien in de overgangsfase van een fysiek boek naar een digitale versie: vervormde scans, omgeslagen pagina's en scans waarop vingers of handen van de scanmedewerkers te zien zijn.

Toekomstbeeld

Zowel Gugelberger als Harvey verwachten in de toekomst meer kunst over digital publishing te zien. 'Ik ben ervan overtuigd dat kunst gerelateerd aan digital publishing toe zal nemen. Met name kunstvormen die digital publishing als medium gebruiken,' zegt Harvey. Voor Gugelberger is het niet de eerste keer dat ze zich bezighoudt met het thema 'boeken'. 'Ik interesseer me vooral voor de overgang van analoog naar digitaal. Net als kunst in het algemeen wordt ook het boek gevormd door nieuwe technologie. De tentoonstelling laat deze ontwikkeling zien, evenals het verdwijnen van de grenzen en definities van concepten zoals het boek, kunst en digitaal versus analoog.'

De expositie 'Once Upon a Time, There Was the End' is t/m 28 juni te zien in het Center for Book Arts, New York. www.centerforbookarts.org

Carola van der Drift is Japanologe en werkt bij de East Asian Library van de Universiteit Leiden.

Q & A

Met ingang van september wordt de bachelor Culturele Informatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam verbreed met cursussen over media en cultuur, digital humanities en journalistiek onder de naam 'Media & Informatie'. Informatieprofessional vroeg professor Robin Boast (opvolger van John MacKenzie Owen) over het hoe en waarom achter deze verandering in perspectief.

Waarom deze verandering?

'Het veld van de informatiewetenschap is de afgelopen vijf tot tien jaar ingrijpend veranderd en ook de aard van universitaire bacheloronderwijs. Bachelorprogramma's zijn niet langer specialistisch – daarvoor zijn de masterprogramma's bedoeld. Inhoudelijk stelt de verandering van institutionele informatiesystemen naar alomtegenwoordige digitale informatie-omgevingen andere eisen op alle maatschappelijke niveaus. In de culturele sector, de creatieve en de hi-tech-industrie is dringend behoefte aan afgestudeerden in de geesteswetenschappen met een breed palet aan informatie- en digitale vaardigheden. Het vernieuwde bachelorprogramma wil de volgende generatie studenten deze vaardigheden bijbrengen.'

Was het een strategische beslissing om cursussen media & cultuur, digital humanities en journalistiek in het programma op te nemen?

'Ja. Er zijn grote overeenkomsten in methoden, problemen en belangstellingsvelden tussen de digital humanities en de "nieuwe journalistiek" enerzijds, en de focus van Media en Informatie op alomtegenwoordige digitale omgevingen in de 21e eeuw anderzijds. Er ontstaat nu een multidisciplinaire groep aan de UvA die veel expertise kan bieden over de informatieomgevingen die ons culturele en economische leven steeds meer gaan domineren. Het dichtert naar elkaar toe schuiven van de twee richtingen Media & Cultuur en Media & Informatie in onze afdeling reflecteert ook dat de velden van media en informatie, die eerst apart werden bestudeerd, in de digitale wereld meer vervlochten zijn geraakt.'

Wordt de master Culturele Informatiewetenschap ook verbreed?

'Dat programma wordt volgend jaar tegen het licht gehouden en het zal zeker geactualiseerd moeten worden. Met een grotere groep waarin digital humanities en journalistiek zijn ondergebracht, ligt een vernieuwingsinspanning ook voor de hand.'

Wat leren studenten meer, of anders, in het nieuwe programma vergeleken met het oude?

'Niet alleen inhoudelijk is het anders, maar we streven de komende jaren ook naar het invoeren van nieuwe manieren van leren en interactie. Daarbij gebruiken we uiteraard de digitale informatieomgevingen zelf die de studenten dienen te bestuderen. De studenten zullen de makers en gebruikers zijn van een leer- en praktijkomgeving waarin de onderwerpen van de bachelor zijn opgenomen.'

Is het bachelorprogramma geschikt voor studenten die als informatieprofessionals willen gaan werken in instellingen als bibliotheken, archieven en musea?

'Ja, absoluut. Zoals alle bibliotheek-, archief- en museumprofessionals weten, veranderen de eisen aan deze instellingen snel, hoewel zaken als records management en conservering van belang zullen blijven. Niet alleen raken onze informatiebronnen meer verspreid, ook het gebruik ervan zal alomtegenwoordig zijn en in toenemende mate buiten de instituties plaatsvinden. Deze uitdagingen staan centraal in deze bachelor.'

De fitness-armband Gear Fit van Samsung bevat onder andere een hartslagmeter en een stappen-teller.

De slimme motorhelm van Skully Helmets heeft aan de achterkant een 180-graden camera, waarvan het beeld op een headset display kan worden weergegeven.

Wearables hebben Mediaploegje

Wearables zijn een nieuwe generatie mobiele devices die op het lichaam gedragen worden. Denk bijvoorbeeld aan Google Glass en Nike FuelBand. Richard de Jeu schetst de toekomstige ontwikkelingen van deze draagbare technologie.

Door: Richard de Jeu

Onder 'wearables' verstaan we over het algemeen alles wat je op je lichaam kunt dragen en waarmee je activiteiten of gezondheidsgerelateerde metingen vastlegt. Bekende voorbeelden hiervan zijn fitness trackers als Fitbit, Nike FuelBand en Jawbone, maar ook de al veelbesproken Google Glass en Apple Watch.

Veel van deze draagbare hardware, die we nu nog als gadgets beschouwen, komt voort uit de zogenaamde Quantified Self movement. Deze beweging volgt de trend dat de mens in toenemende mate technologie integreert in zijn leven, met als doel informatie te verzamelen over zichzelf en hiervan te leren. Deelnemers aan deze beweging houden dagelijks bij hoeveel ze bewegen, wat

ze eten, wat hun hartslag en bloeddruk is, hoe laat ze naar bed gaan, hoe vaak ze de hond uitlaten, hoeveel luiers ze verwisselen, enzovoort.

De naam 'Quantified Self' is in 2007 bedacht door Gary Wolf en Kevin Kelly, die betrokken waren bij het tijdschrift *Wired*. Ze merkten dat steeds meer mensen om hen heen allerlei persoonlijke dingen aan het kwantificeren waren en die gegevens deelden via sociale media. Wolf en Kelly besloten bijeenkomsten over dit onderwerp te organiseren, waarin ze in dat beeld werden bevestigd: 'selftracking' is een trend.

Inmiddels verzamelen steeds meer mensen informatie over zichzelf, omdat het kan, omdat het leuk is en omdat het inzicht oplevert om op basis hiervan

betera beslissingen te kunnen nemen.

Ontwikkelingen

Hoewel wearables al vijf jaar beschikbaar zijn, heeft het door functionele beperkingen en matige uitwisselbaarheid van gegenereerde data langer geduurd voordat echt sprake kon zijn van een versnelde groei van toepassingen en gebruikers. Belangrijkste stimulans hiervoor is de exponentiële groei van het aantal gebruikers van smartphones, door het steeds goedkoper worden van bandbreedte.

Vrijwel alle aanbieders van wearables proberen helaas nog steeds zelf een platform te creëren waar data en informatie van andere aanbieders mogelijk kunnen worden gekoppeld.

Bedrijfsmatige toepassingen

Wearables hebben de toekomst. Niet alleen op het consumentenvlak maar ook bedrijfsmatig, om meer informatie uit processen te halen en daarmee meer en sneller informatie te verkrijgen voor allerlei beslissingsmomenten. Zo kunnen kledingproducenten sneller inspelen op goed dan wel slecht lopende collecties door het pas- en koopgedrag van consumenten te monitoren. De technieken hiervoor nemen snel in aantal en mogelijkheden toe. Draadloze verbindingen (als Wifi) zijn er in toenemende mate en vaak gratis. RFI chips en low frequentie (bluetooth) zullen meer en vaker informatie gaan verwerken en daarmee de gebruiker behulpzaam zijn. Nieuwe toepassingen zijn al bekend in kleding (knopen waarvan de kleur kan worden aangepast) en het meten van UV-straling. Daarnaast zijn er binnen de gezondheidszorg vele smartphone gerelateerde metingen via apps en informatietoepassingen daarvan, inclusief alarm, naar

Foto: Owlet Baby Care

De 'smart sock' van Owlet meet ademhaling, hartslag en temperatuur van de baby en geeft de gegevens via een app op smartphone of tablet door aan de ouders.

Foto: Mike Nicholaassen

Prototype van een jurk, ontworpen door modeontwerper Pauline van Dongen, die duurzame energie produceert door geïntegreerde zonnecellen.

de toekomst

artsen en verzorgers. Ook noemen we nog de toepassingen in de retail om de consument beter te bedienen.

Verder zijn er steeds meer toepassingen voor smart watches en brillen. Google heeft recentelijk partnerships opgestart met een aantal leveranciers van luxebrillen, om het design-aspect meer te benadrukken. Bovendien heeft Google de sourcecode van Google Glass vrijgegeven aan ontwikkelaars, zodat zoveel mogelijk Glass-apps op de markt komen. Op gebieden als chirurgie wordt hiervan al dankbaar gebruik gemaakt.

Internet of Things

Een belangrijke stimulans voor de verdere ontwikkeling van wearables wordt het Internet of Things. Hiermee wordt bedoeld dat objecten individueel gekoppeld worden aan het internet en daardoor bereikbaar en identificeerbaar zijn. De grote hoeveelheid sensoren, minuscule camera's, verlichting en andere hardware met een ingebouwd IP-adres zal in toenemende

mate informatie beschikbaar maken die voor gebruikers toegankelijk wordt. Naast privacy (waarvoor initiatieven als die van het Nederlandse Qiy Foundation een oplossing bieden) is een belangrijk aspect ook de onderlinge uitwisselbaarheid. Wolfram Alpha, een antwoordmachine op het web, is begonnen hiervoor een nieuw platform te bouwen waar alle middels wearables vastgelegde data (algemene en persoonlijke meetwaarden) kan worden gekoppeld. Overigens zal de smartphone niet per definitie de enige toegang tot deze informatie zijn.

Terugkoppelen en zichtbaar maken van informatie zal op vele

wijzen mogelijk worden. Middels het gebruik van Grafeen, een één atoom dunne koolstofstructuur die oersterk en toch flexibel is, zijn er bijvoorbeeld alternatieven voor andere vormen van displays en tegelijkertijd ook opwekking van elektriciteit.

FuelBand

De hardwareleveranciers rollen nu nog over elkaar heen, maar het aantal leveranciers zal ook weer snel teruglopen. Recentelijk maakte Nike bekend dat zij ophoudt met de productie van de FuelBand, een armband die alle bewegingen gedurende het dragen ervan vastlegt en aan-geeft of je voldoende beweging

hebt gehad. De concurrentie op dit vlak is zo groot dat Nike hier geen extra toegevoegde waarde kan bieden. Nike gaf aan zich wel op de softwarekant van toepassingen te blijven richten. Sensoren in loopschoenen en kleding worden dan elders ontwikkeld en ingekocht, maar de klantbeleving en feedback via software en communicatie blijven natuurlijk ook voor Nike van het grootste belang. Kortom, we zijn nog maar net op weg, want daarna zal ongetwijfeld de mogelijkheid tot het implanteren van sensoren in het lichaam een vlucht gaan nemen. <

Richard de Jeu is partner bij IT-strategie adviesorganisatie METRI.

Nog meer wearables op KBenP Zomerevent

Tijdens het KBenP Zomerevent op 26 juni in het Kurhaus te Scheveningen houdt Richard de Jeu een keynote lezing over wearables. Het programma vervolgt met sessies over onder andere

SharePoint & de Cloud en de transformatie naar een kennis gedreven organisatie. De dag wordt traditioneel afgesloten met een bbq op het strand. Meer informatie op tinyurl.com/lkjdnbn.

Ga voor
het laatste
nieuws naar

[www.informatie
professional.nl](http://www.informatieprofessional.nl)

Ondersteuning nodig
bij het veranderen,
optimaliseren of
digitaliseren van uw
informatievoorziening?

**ADVIES
PROJECTMANAGEMENT
DETACHERING**

Reekx

www.reekx.nl

NIEUWS

#IPLINGO

Platformeconomie

Door: Edwin Mijnsbergen

Onder een zorgeloze terraszon worden soms interessante onderwerpen besproken. Zo sprak ik onlangs met twee heren, beide werkzaam in de horeca, over de impact van relatief jonge diensten als Airbnb en Uber. Met de eerste dienst kun je laagdrempelig ruimtes van particuliere verhuurders boeken, met de tweede een chauffeur voor een autorit vanaf een bepaalde locatie. De diensten hebben gemeen dat er geen echte intermediairs aan te pas komen, afgezien van de websites die vraag en aanbod bij elkaar brengen en daar een kleine vergoeding voor vragen.

Het gesprek ging niet over het succes van deze bedrijven of over de juridische aspecten van het verhaal (bestaande hotels en taxibedrijven schreeuwen moord en brand; zij ervaren Airbnb en Uber als oneerlijke concurrentie), maar vooral over het ontwrichtende (disruptieve) karakter van de dienstverlening. Internet voorziet steeds professioneler in handel tussen mensen onderling, zonder tussenlagen. Persoonlijk ervaar ik dat met een platform dat ik bij wijze van experiment vorig jaar oprichtte: *Ik geef weg – Walcheren*. Daar is inmiddels meer dan tien procent van Walcheren lid van. Er worden massaal en onvoorwaardelijk spullen weggegeven. Er komen geen rommelmarkten of advertenties in de supermarkt

meer aan te pas.

Marco Derksen, oprichter van de website Marketingfacts, vertelde mij op Twitter dat voor deze ontwikkelingen inmiddels een overkoepelende term bestaat: de platformeconomie. Op zijn weblog koneksa-mondo.nl schreef hij in november 2013 onder meer: 'Platformeconomie is voor mij de samenvattende term voor alle ontwikkelingen op het gebied van de nieuwe deeleconomie. Het is een ontwikkeling die past in een bredere beweging waarvoor verschillende termen worden gehanteerd zoals sharing economy, collaborative consumption, circular economy, en peer economy. En alhoewel ze op details verschillen, gaan ze allemaal uit van de nieuwe netwerksamenleving waar technologie en sociale media een belangrijke rol spelen in de manier waarop wordt gecommuniceerd en samengewerkt. Welke term we ook gebruiken, het gaat om een beweging dat het gedrag van het individu drastisch zal veranderen en de economie op zijn kop zal zetten.'

Het platform in dezen staat dus voor een netwerk, een marktplaats. Ik ga de term erin houden. Voor ontwikkelingen van dit kaliber kun je maar beter een naam hebben, tenslotte.

*Edwin Mijnsbergen is
nieuwsredacteur a.i. van
InformatieProfessional.*

Eric Sieverts

[illegible]

x x

X
X
X
X
X
X
X
X
X
X
X
X

het Engels 'sets', maar wel met het feit dat ook elke bibliotheekcollectie een 'collection' heet. Inderdaad ook verzamelingen, al noemen wij die in het Nederlands nu juist weer niet zo. 'Collection management' zal ons dus zelden leren hoe je gewone verzamelingen moet beheren, maar vooral hoe je met bibliotheekbezit moet omgaan.

Zelf heb ik ook een heleboel verzamelingen. Maar misschien is verzamelen daarvoor niet het juiste woord en gaat het bij mij meer om 'niet weggooien', ongeveer net zoals bij die packrats. En dan heb ik het nog niet eens over digitale verzamelingen. Daarvan gaat de groei meestal vele malen sneller dan bij fysieke collecties. Bijvoorbeeld omdat je zo makkelijk digitale foto's maakt. En digitaal hebben we nog minder de neiging ooit iets weg te gooien. Vorig jaar schreef ik al eens dat, als de huidige groei van onze dataproductie aanhoudt, we over een eeuw evenveel bytes produceren als het aantal atomen waaruit onze aarde bestaat. De Club van Rome zei het veertig jaar geleden al: er zijn 'grenzen aan de groei'. We moeten misschien maar eens gaan ontzamelen. De 'Inside Higher Ed'-blog zei deze week zelfs over bibliotheken al dat 'most of us would improve our collections enormously if we got rid of lots of books'.

In mijn eerdere wiskundige uitstapje noemde ik even de *lege verzameling*. Dat is wel het ultieme resultaat van *ontzamelen*. En het is in elk geval een verzameling die we allemaal compleet hebben. Dat geeft voldoening. Behalve dat de wiskunde roet in het eten gooit. Volgens de verzamelingenleer kan er maar één lege verzameling bestaan. En wie van ons mag die dan hebben?

‘De lege verzameling is wel
het ultieme resultaat van ontzamelen’

[illegible]

X
X
X
X
X
X
X
X
X
X
X
X

Eric Sieverts is redacteur van InformatieProfessional en freelance docent en adviseur

'Ik ben mijn eigen beste baas'

Nederland telt inmiddels zo'n 800.000 zzp'ers, zelfstandigen zonder personeel. Ook in de bibliotheek- en archiefwereld beginnen steeds meer professionals voor zichzelf. Dat kan vanuit een drang naar vrijheid zijn, maar bijvoorbeeld ook omdat de banen niet meer voor het oprapen liggen. InformatieProfessional vroeg zeven ondernemers – van twintigers tot zestigers, net begonnen of al jaren actief – naar hun ervaringen en tips.

Ronald de Nijs *****

'Toen ik zes jaar geleden voor mezelf begon, sloegen mensen van schrik de hand voor de mond. Was ik misschien ontslagen?' aldus Margreet Windhorst (48), die in de archiefwereld werkt op het snijvlak van beleidsvorming en beleidscommunicatie. 'Die reactie zegt wel iets over de – voorzichtige – beroepsgroep. Nu is het wat gewoner geworden: ik ken een stuk of tien zelfstandige adviseurs die zich voornamelijk op de archiefsector richten. Het is nog steeds niet erg veel, maar de archiefwereld is dan ook heel klein.'

'Ik zie het steeds vaker om me heen,' zegt Peer Froehling (65). Na een carrière in research & development bij DSM maakte hij bij zijn werkgever de switch naar een functie als patentinformatiespecialist. Een paar jaar later begon het te 'kriebelen'. Op zijn zestigste startte Froehling HollandPatent-Search en gebruikte een prepensioenregeling als financieel vangnet. Voorlopig heeft hij nog geen plannen om te stoppen. 'De hoogopgeleide specialist is, mits de economie een beetje meewerkt, als zzp'er vaak beter af dan in loondienst. Qua vrijheid, qua mogelijkheden voor zelfontplooiing en het kunnen inzetten van je capaciteiten. Daar kwam ik al vrij snel achter toen ik voor mezelf begonnen was.'

'Ondernemerschap kwam op mijn pad'

Ook Annemieke Jurgens, net 65 geworden, denkt nog niet aan stoppen met werken. 'Ik doe het zolang ik het leuk vind en mensen het idee hebben dat ze mij om advies kunnen vragen. Maar ik wil geen Heintje Davids worden.' Jurgens vierde onlangs het 27,5-jarig jubileum van haar bedrijf InfoManagement. Het is daarmee een van de langst bestaande adviesbureaus in de informatiewereld.

Het ondernemerschap is Jurgens, zoals ze zelf zegt, 'overkomen': 'Ik kom niet uit een ondernemersfamilie'. Samen met haar partner Rob Troost begon ze in 1986 het computercursusbureau Micronline. Zes jaar later nam het echtpaar InfoManagement over van oprichter Gerlinda Scheepsma en bouwde het uit tot een 'allround adviesbureau voor organisatie en informatie'. Troost zette tevens zijn eigen managementconsultancybureau op. Na zijn dood in 2010 is Jurgens, die inmiddels ook Kunstwinkeltje.nl heeft opgericht, alleen verdergegaan met InfoManagement. 'Ik werk nu niet meer fulltime voor mijn adviesbureau. Ik doe ook veel onderzoek voor een biografie over beeldend kunstenaar Harry van Kruijningen, die in 2017 moet verschijnen.'

Margreet Windhorst:

'Toen ik als zelfstandige eenmaal over de spreekwoordelijke drempel heen was, bleek er helemaal geen drempel te zijn'

5 TIPS VOOR STARTENDE ONDERNEMERS

- ① 'Ga eerst op zoek naar je allereerste klant. Dat is meteen een toetsing aan de markt: zijn er mensen die willen betalen voor je product? Zaken als administratie en de belasting worden pas van belang als je die eerste klant een factuur hebt gestuurd.'
(Erwin la Roi)
- ② 'Steek heel veel tijd in de voorbereiding van je onderneming: wie zijn je klanten en wie je concurrenten, wat is je businessmodel, op wat voor manier wil je je geld gaan verdienen, hoe zet je jezelf in de markt, hoe zet je een netwerk op...'
(Peer Froehling)
- ③ 'Vind je eigen niche.'
(Margreet Windhorst)
- ④ 'Bezwijk niet snel voor een opdracht omdat het geld oplevert; dan drijf je al snel allerlei kanten uit, zonder doel. Een goede focus van je onderneming is belangrijk.'
(Annemieke Jurgens)
- ⑤ 'Ontzorg jezelf. Besteed bijvoorbeeld je boekhouding uit, zodat je in die vrijgekomen tijd (voor een hoger uurtarief) zelf aan het werk kan.'
(Chris Bellekom)

Margreet Windhorst:

'In de niche die de archiefwereld al is, heeft iedereen weer zijn eigen niche gevonden'

Erwin la Roi:

'Ik heb het nodig dat ik een bepaalde mate van risico loop. Daardoor kom ik in beweging'

Voor Rob Coers (51) van Coers Internet Trainingen kwam het ondernemerschap eveneens toevallig op zijn pad. 'Bij bibliotheekserviceorganisatie ProBiblio was ik van 1997 tot 1999 projectmedewerker Internet en docent Internet. Omdat de organisaties toentertijd elk hun eigen provincies bedienden, kon ik vanuit ProBiblio niet zomaar in een andere provincie dan Noord-Holland een cursus geven. Dus vroegen bibliotheken mij of ik het onder eigen naam kon doen. Het aantal aanvragen begon zo hard te lopen dat ik in 1999 voor mezelf ben begonnen. Ik kreeg meteen een goede klus: een introductiecursus internet bij het voormalige NBLC (nu de Vereniging van Openbare Bibliotheken). In 2008 volgde 23 Dingen, een introductiecursus voor social media, die zo'n vier jaar heeft gelopen. Dat was echt een klapper.'

Begonnen tijdens studie

Al tijdens zijn opleiding Business Information in Deventer startte Erwin la Roi (46) een eigen bedrijf. Gedurende een stage bij een reclamebureau in 1992 ontdekte hij dat het merendeel van de reclamebureaus in Nederland geen eigen informatieafdeling had. La Roi zag kansen om aan deze bureaus zijn diensten als desk researcher aan te bieden. Hij richtte Alroy & Liddell op, een bedrijf dat later ook gepersonaliseerde, digitale knipselkranten op de markt bracht maar waar uiteindelijk de stekker uitging. Vanaf 1998 begon La Roi tevens met de werving en selectie van informatieprofessionals en ging daarin uiteindelijk alleen verder. 'Klanten vroegen mij waar ze de professionals konden vinden die bij Alroy & Liddell werkten. Eerst gaf ik belangeloos tips door totdat een oud-studiegenoot me erop wees dat ik er ook geld voor kon vragen. Daar had ik nog niet over nagedacht. Daarmee was Hatch search talent, later Hatch, geboren.' Behalve Hatch heeft La Roi sinds 2003, samen met zijn echtgenote, de arbodienst Cohesie. Ook Ruben Baauw (21) is als student met een bedrijfje begonnen. Sinds tweeënhalf jaar biedt hij als it'er en informatie-specialist zijn diensten aan aan kleine bedrijfjes. 'Ik ondersteun mijn klanten bij de dagelijkse informatievoorziening en informatie-infrastructuur. Een van mijn klanten heb ik bijvoorbeeld geadviseerd hoe ze snel geattendeerd kunnen worden op Kamerstukken.'

Dit werk combineert hij met een fulltime studie IDM (Informatiedienstverlening- en management) in Den Haag en een baan op oproepbasis bij hostingdienstverlener Intermax. 'Er zitten 24 uur in een dag en de studie is niet bijzonder zwaar,' aldus Baauw. In juni hoopt hij zijn opleiding af te ronden, waardoor hij nu minder tijd aan zijn onderneming kan besteden. 'Het is wel aanpoten omdat ik geacht wordt veel technische kennis te hebben. Bij lastige vraagstukken kan ik altijd een beroep doen op mijn collega's bij Intermax.'

Gat in de markt

Na een baan als secretaris Archieven bij de Raad voor Cultuur stapte Margreet Windhorst over naar het Stadsarchief Rotterdam – en zag opeens een gat in de markt. 'Een paar grote archieven in ons land beschikken over een eigen beleidsmedewerker, maar de kleinere archieven hebben veelal geen beleidscapaciteit. Beleid formuleren en beleid in heldere bewoordingen uitleggen – daar was vast wel een markt voor, veronderstelde ik. Naast mijn parttime baan bij het Stadsarchief ben ik in 2008 begonnen met Raamwerk advies en tekst. Na drie maanden nam ik ontslag, en sindsdien zit ik boordevol opdrachten.' 'Het was vooral de spreekwoordelijke drempel die me heeft tegengehouden, maar toen ik er eenmaal overheen was, bleek er eigenlijk helemaal geen drempel te zijn,' zegt Windhorst. 'Ik ben al 6,5 jaar mijn eigen beste baas.'

Chris Bellekom (39) startte de voorbereidingen voor een eigen bedrijf bij zijn toenmalige werkgever, de gemeente Gouda, waar hij onder andere afdelingshoofd Documentaire Informatievoorziening was. Hij had de afdeling DIV op een andere manier in de organisatie gezet en overbodig gemaakt, maar daarmee ook zijn eigen functie. 'Als herplaatsbare kracht kreeg ik een klus voor zestien uur. De rest van de werkuren mocht ik besteden aan het opzetten van een eigen bedrijf. In april 2013 ben ik Informatiebureau Bellekom gestart.'

Vrijheid, blijheid?

De eerste zes weken van zijn zelfstandige bestaan staan Bellekom nog levendig voor de geest. 'Ik had nog geen opdrachten; het was geen fijne periode.' Je moet wel kunnen omgaan met de spanning die het on-

ndernemerschap met zich meebrengt, aldus Bellekom. 'Dat gaat me nu een stuk beter af. Ik heb een financiële buffer opgebouwd en weet dat ik het een tijdje kan uitzingen als zich geen opdrachten voordoen. Maar spijt? Nee.'

Annemieke Jurgens zou nooit meer in loondienst kunnen werken. Wel ervaart ze als zelfstandige 'een druk die je 24 uur per dag voelt. Je hebt nooit meer vrije tijd, je bent altijd met werk bezig. En heb je geen opdrachten, dan ben je druk doende met het binnenhalen ervan of met het verbeteren van je eigen werk.'

'Je moet inderdaad keihard werken,' zegt Peer Froehling. 'Regelmatig ben ik doordeeweeks nog tot 10 uur 's avonds bezig.' Toch kan hij het bestaan als zelfstandige iedereen aanbevelen. 'Ik geniet dagelijks van de vrijheid om mijn eigen tijd in te delen.' Dat laatste kan Rob Coers beamen: 'Ik heb het opgroeien van mijn kinderen heel bewust meegemaakt, vooral omdat ik veel werk ook thuis kan doen.'

'Ik heb het nodig dat ik een bepaalde mate van risico loop,' zegt Erwin la Roi. 'Daardoor kom ik in beweging. Stiekem denk ik dat als ik in loondienst zou zijn gegaan, ik veel minder risico's zou hebben genomen.' Ruben Baauw gaat het vooral om de ervaring en de uitdaging, want 'rijk word je er vooralsnog niet van'. 'Ik probeer vooral mijn eigen grenzen op te zoeken.'

Ondernemer versus zzp'er

Noem je jezelf een zzp'er of een ondernemer? Of beide? 'Lastige vraag. Ik voel mezelf niet zo'n ondernemer; mijn ondernemersrisico is heel beperkt,' zegt Windhorst. La Roi: 'Zodra je werknemers in dienst neemt, ben je verantwoordelijk voor hen. Dat is wel het grote verschil tussen een alleenwerkende zzp'er en een ondernemer.' Jurgens ziet nog een ander verschil tussen een onderneming hebben en een zzp'er. 'Die laatste heeft vaker een afhankelijkheidsrelatie met mensen die de opdrachten binnenhalen. Ik huur zelf regelmatig zzp'ers in als projectmedewerker. Wanneer ze dan een baan aangeboden kregen vanuit het bedrijf waar ze in opdracht van mij een project uitvoerden, accepteerden ze die vaak. En ze zijn daarin gelukkig; ze wilden namelijk nooit ondernemer worden! Met deze groep heb ik eigenlijk een arbeidsverhouding. Ik zet ze veelal ook op de loonlijst, tenzij ze een VAR-verklaring* hebben.'

'Het maakt niet zoveel uit of je nu een hondentrimsalon hebt of een bureau als octrooi-informatiespecialist,' zegt Froehling. 'In beide gevallen ben je ondernemer.' Coers: 'Bij een ondernemer denk ik meer aan een winkelier. Ik zie mezelf eerder als een zelfstandige die soms werk uitbesteedt. Maar natuurlijk ben ik ook een ondernemer, want ik ben steeds op zoek naar nieuwe kansen.'

Innovatie, innovatie!

'Innoveren is van levensbelang,' benadrukt Jurgens. 'Hoe kun je je op je vakgebied verbeteren, nieuwe diensten aanbieden, welke niche kun je nog benaderen? Dit alles hoort bij het ondernemerschap. Voor mijzelf is het écht nieuwe diensten ontwikkelen en aanbieden nu wel voorbij. Maar je moet altijd vooruit blijven lopen op de klant, hem een stap voor zijn. Daartoe kijk ik over de grenzen van het vakgebied heen. Welke zaken die elders bestaan kan ik in mijn vakgebied toepassen? Kijk bijvoorbeeld naar oplossingen voor kwaliteitsmanagement, zoals het INK-model, die niet in de bibliotheekwereld worden toegepast. Hoe kun je die toepasbaar maken voor bibliotheken?'

Ook Ruben Bouw probeert zijn klanten een stap voor te zijn. Zo test hij nu een Dropbox-achtige dienst uit. 'Het is een open source-applicatie die ik nu commercieel in de markt zet.'

'Hatch heeft een relatief simpele business case,' zegt La Roi. 'Je hebt een database met namen van potentiële kandidaten die je up-to-date wilt houden. Verder wil je steeds nieuwe mensen leren kennen. Innoveren is hier dus een lastig verhaal.' Windhorst herkent dit. 'In mijn producten, mijn diensten, verandert niet zoveel. Wel moet ik voortdurend bijblijven in het archiefveld, anders bied ik geen toegevoegde waarde meer.'

Toch gaat La Roi rond de zomer iets nieuws beginnen. 'Er zijn nu relatief veel professionals in ons vakgebied die zonder werk zitten, vaak zij-instromers die geen IDM-achtergrond hebben. Die groep wil ik – kosteloos – in contact brengen met bedrijven, waar ze in een stageachtige omgeving om niet of in een andere vorm kunnen werken.'

Koers gaat nog meer inzetten op e-learning. 'Er zijn steeds meer mogelijkheden om mijn cursussen geheel online te volgen.'

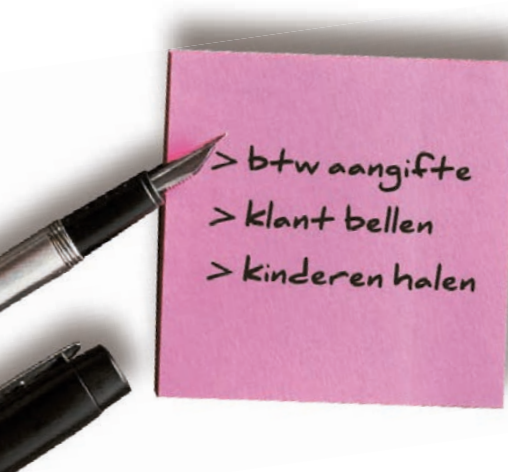
Annemieke Jurgens:
'Je moet altijd vooruit blijven lopen op de klant, hem een stap voor zijn. Daartoe kijk ik over de grenzen van het vakgebied heen.'

Annemieke Jurgens:
'De archiefsector is nog een groeisector, maar de culturele sector is een slagveld'

Erwin la Roi:

**'Studenten van nu
zijn beduidend
ondernemender
dan in mijn tijd'**

> btw aangifte
> klant bellen
> kinderen halen

Ondersteuning gebeurt via Google Plus en Google hangouts. Verder ga ik me behalve op de bibliotheekwereld ook meer richten op de welzijnssector.'

Concurrentie

De meeste ondervraagde ondernemers zeggen weinig concurrentie te ervaren. Froehling: 'In het kleine wereldje van octrooi-informatiespecialisten zijn er zo'n tien zelfstandigen, van wie de meeste hun eigen specialisme hebben. Wél is er concurrentie vanuit India, waar bureaus met octrooi-informatiespecialisten voor veel lagere prijzen hun diensten aanbieden, maar waarvan de kwaliteit dubieus te noemen is.'

'In de niche die de archiefwereld al is, heeft iedereen weer zijn eigen niche gevonden. Hoe beter je je eigen niche hebt gedefinieerd, hoe krachtiger je je daarin kunt manifesteren. Dus echte concurrentie ervaar ik niet,' zegt Windhorst. 'Maar binnen de brede erfgoedwereld ben ik als producent van beleidsteksten natuurlijk een van de vele.'

Rob Coers heeft daarentegen de afgelopen jaren gezien hoe de bibliotheekservice-organisaties soortgelijke cursussen zijn gaan aanbieden. En Erwin la Roi is in het verleden wel eens spelers als Ingressus en Reekx op zijn pad tegengekomen. Maar van echte concurrentie wil hij niet spreken. Hoogstens bestempelt hij de grote werwing- en selectiebureaus als mededingers. 'Maar die gaan met een sleepnet aan de gang, terwijl ik heel precies te werk ga met een hengeltje.'

Een goed jaar?

Peer Froehling noemt 2013 'zeker geen slecht jaar gegeven de economie. In 2014 verwacht ik op hetzelfde niveau te blijven.' Voor Erwin la Roi ziet 2014, na een 'mager' 2013, er veelbelovend uit. 'Als alle uitstaande opdrachten doorgaan, heb ik nu al de omzet van vorig jaar gehaald. Let wel: in mijn vak praat je niet over tientallen opdrachten.'

Chris Bellekom heeft zijn eerste jaar als zelfstandige succesvol doorlopen, al was dat mede dankzij een lange opdracht die onlangs is afgerond. '2014 gaat tot nu toe goed, er liggen wat kleine opdrachten in het vooruitschiet, maar na de zomer moet zich wel weer wat aandienen.'

Voor Margreet Windhorst was 2013 het beste jaar ooit, na een dip in 2012. 'Je zou

zeggen dat na de bezuinigingen bij rijksoverheden nu de lagere overheden en gemeenten aan de beurt zijn, maar ik merk er niets van. Archiven hebben een wettelijke taak te vervullen, dus daar kan niet grof de bijl in gezet worden. De tarieven hebben even onder druk gestaan, maar gaan nu weer wat omhoog. Misschien heb ik wel geluk.'

'De archiefsector is nog een groeisector,' zegt Annemieke Jurgens. Maar de culturele sector, waar haar opdrachtgevers tot voor kort vooral uit kwamen, noemt ze een 'slagveld'. 'Instellingen bestaan niet meer of zijn enorm gekrompen. Het is nu goed kijken waar het werk nog ligt. Overigens staan de tarieven al sinds 2008 onder druk. Gelukkig heb ik geen kantoor meer, geen personeel meer, waardoor ik meekon in die lagere prijzen. Maar het moet nu niet nog lager worden.'

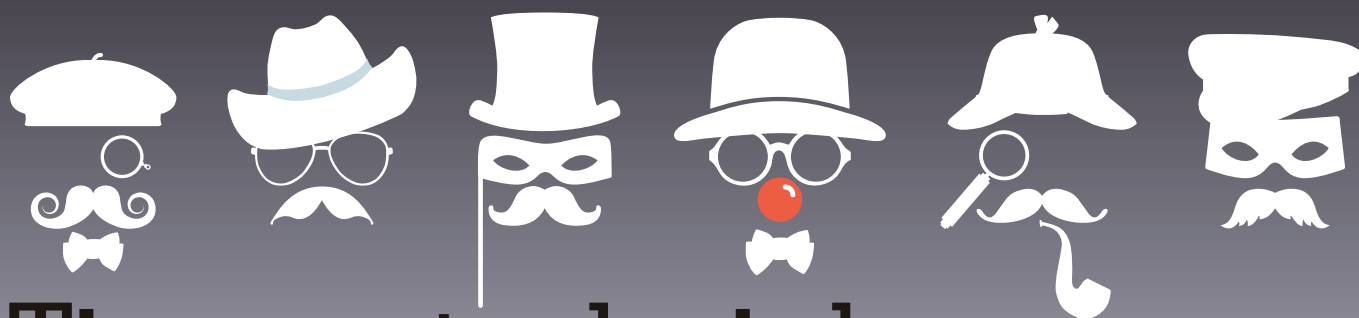
Rob Coers: 'Je moet heel erg je best doen om je cursussen te verkopen; bibliotheken kijken de kat uit de boom. Ik ben onlangs meer promotie gaan doen voor het leerprogramma VerdiepDingen, een vervolg op 23 Dingen. Als ondernemer blijf ik altijd optimistisch.'

Slotakkoord

Erwin la Roi geeft sinds drie jaar een collegereeks bij de Hogeschool van Amsterdam over ondernemen en innovatie. 'Het valt me op dat studenten van nu beduidend ondernemender zijn dan in mijn tijd, ze zijn ook minder bang. Dat vind ik gaaf om te zien.' Ruben Baauw bevestigt dit: 'Ook mijn medestudenten zijn bezig met eigen bedrijfjes.' Hij beschouwt de Haagse Hogeschool als een broedplaats: 'In opdrachten voor de opleiding IDM kijken we of er iets is wat bedrijven laten liggen, of we daarop in kunnen springen.' Toch weet Baauw nog niet of hij in de toekomst ook voor zichzelf gaat beginnen. 'Ik ben nog erg jong. Het liefst wil ik eerst ervaring bij een groot bureau opdoen. Maar ik blijf het ook wel héél leuk vinden om ondernemend bezig te zijn.'

* Een Verklaring arbeidsrelatie (VAR) is een verklaring waarmee de Belastingdienst beoordeelt of een opdrachtgever verplicht is om loonbelasting en sociale premies te betalen over de werkzaamheden die een zelfstandige uitvoert.

Ronald de Nijs is eindredacteur van *InformatieProfessional*.

Tips en technieken om anoniemer te zoeken, browsen en mailen

'Someone has my dental records. Someone has my financial records. Someone knows just about everything about me. [...] Visa knows what you bought. You have no privacy. Get over it,' zei Scott McNealy, mede-oprichter van Sun Microsystems, al in 1999. Voor een onderzoeker is het soms van belang om zijn informatieprofiel zo veel mogelijk te beschermen tegen pottenkijkers. Volledig anoniem zoeken is niet mogelijk; wel zijn er manieren om dichterbij die anonimiteit te komen. Arno Reuser geeft tips op het gebied van basissoftware, zoeken, browsen en mailen.

Arno Reuser *****

Anonimiteit is nooit standaard

Hoe worden mensen op het internet geïdentificeerd? Onder andere via alle gegevens die ze (on)bewust over zichzelf achterlaten. Een belangrijk aspect is het IP-adres dat is toegewezen aan een apparaat (telefoon, pc, tablet, laptop). Dat, tezamen met alle informatie die u op enige andere wijze over uzelf openbaar maakt, wordt gebruikt om een uniek profiel op te bouwen. Persoonlijke informatie wordt op veel meer manieren achtergelaten dan menigeneen denkt. Sociale mediaprofielen, fotoverzamelingen, 'likes' op sociale media, de mail (die grondig wordt bestudeerd door sommige providers) en vragen gesteld aan zoekmachines. Maar ook bij de verzekeringsmaatschappij, de tandarts, de supermarkt, de parkeerga-

rage, overall worden persoonlijke gegevens achtergelaten die gebruikt worden om een persoonlijk profiel samen te stellen.

In technische zin worden mensen geïdentificeerd aan de hand van het IP-adres en allerlei gegevens die op een persoonlijk apparaat zijn opgeslagen: cookies, history files, queries, verblijfplaatsen (op de mobiele telefoon) en dergelijke.

Basisregel: privacy versus informatie

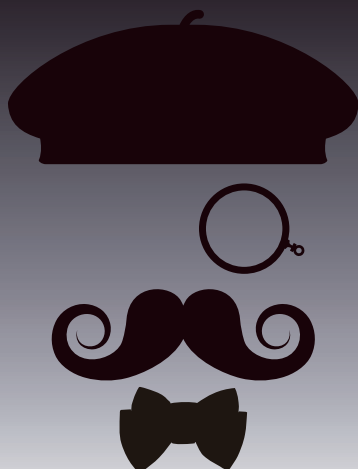
Gezond verstand is de belangrijkste maatregel om veiliger en anoniemer te werken. Niet veel mensen zullen een briefje op de voordeur hangen dat ze twee weken met vakantie zijn met het hele gezin. Op Facebook is dat echter volkomen gebruikelijk. De algemene regel is deze (en vergeef mij het ongenueanceerde karakter hiervan): ga ervan uit dat alle informatie die u op enigerlei wijze publiceert altijd, voor iedereen en overall terugvindbaar zal zijn.

Maak dan een afweging. Wat is het belang van de te verwerven informatie en het afbreukrisico als (delen van) het persoonlijke informatieprofiel wordt vrijgegeven? Als die balans ten voordele uitvalt, ga dan verder. Is er enige twijfel: niet publiceren, want eens gepubliceerd altijd gepubliceerd. Scott McNealy zei dat als er een tracking device bestond voor kinderen, hij er eentje bij zijn zoon zou laten implanteren. 'Sommigen,' zegt Scott, 'vinden dat Big Brother, ik noem het goed vaderschap.' En dat geeft prachtig het dilemma weer van privacy. >

Arno Reuser is bibliothecaris, oprichter en voormalig manager van de Open Source Intelligence Branch van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, en nu eigenaar van Reuser's Information Services.

Foto: Marina Noordegraaf

Basissoftware

Zorg voor automatisch bijgewerkte veiligheidssoftware bestaande uit een firewall, virusscanner en spyware checker. Tot de betere pakketten behoren F-Secure, AVG, Kaspersky en Norton. De kwaliteit van de toptien ontloopt elkaar overigens niet veel en verandert voortdurend, per maand bijna. MacAfee en Microsoft Defender behoren tot de minder goede veiligheidspakketten.

Zorg dat het besturingssysteem automatisch de jongste updates downloadt en installeert. Wees voorzichtig met het gebruik van gratis spelletjes: die willen meestal toegang tot privégegevens en eisen het recht om uw naam en foto te gebruiken voor reclamedoeleinden. Als u bent ingelogd bij een provider, worden ook uw privégegevens prijsgegeven. Kijk af en toe even naar de privacy settings van uw sociale netwerken en pas die zonodig aan. Verwijder de vragen die door de zoekmachine zijn opgeslagen (in Google: opties > webgeschiedenis) of zet die opslag uit.

Gebruik een opschoonprogramma, zoals ccleaner van Periform, om alle sporen die worden achtergelaten op uw machine te verwijderen.

Wissel regelmatig van zoekmachine en van internet service provider (als dat kan). Op de gebruikte machines (dat wil zeggen: uw pc, laptop, tablet en telefoon) gaat alles uit wat niet direct nodig is, met name bluetooth is vaak een boosdoener. Inbrekers bijvoorbeeld, gebruiken tegenwoordig bluetooth trackers om uit te vinden wie een tablet in z'n auto heeft laten liggen. Veiliger besturingssystemen zijn iOS en Linux-varianten. Veiliger browsers zijn Mozilla Firefox, Dolphin en Safari. Vermijd het gebruik van MS Internet Explorer. Deze browser is onlangs weer in het nieuws gekomen wegens ernstige veiligheidslekken.

Wachtwoord-beheer

Ik kreeg onlangs een e-mail over een inlogprobleem, waarin de schrijver ook maar diens gebruikersnaam en wachtwoord had vermeld. Dergelijke nonchalance zou strafbaar moeten zijn. Een betere methode om wachtwoorden te beheeren dan overal hetzelfde wachtwoord gebruiken is KeePass Password Safe dat wachtwoorden slim opslaat met gebruikersnaam en URL erbij. De database kan via Dropbox beschikbaar gesteld worden op andere apparaten zoals een telefoon, als dat tenminste het risico waard is.

Anoniemer e-mailen

E-mailadressen kunnen veel meer prijsgeven dan de eigenaar denkt. Het (gefingeerde) adres ahp.reuser@intelligence.gov geeft achternaam, initialen, werkkring alsmede het land van herkomst weer.

De meeste service providers bieden de mogelijkheid om alias-e-mailadressen aan te maken. Die verwijzen gewoon naar het 'echte' e-mailadres zodat alle aan de alias toegezonden mail wel gewoon binnenkomt. De mailclient filtert alle mail naar een apart mapje dat u alleen gaat lezen als u iets belangrijks verwacht, zoals een hotelreservering. Kies als naam voor de alias iets anoniems. Het is aan te raden dit te doen via een internationale dienst zodat ook het land van herkomst moeilijker is te achterhalen.

Het is verstandig om de inhoud van e-mailberichten voor zover mogelijk te anonimiseren. Kort in de tekst van de mail persoonsnamen af tot voornaam en de eerste letter van de achternaam. Gebruik geen standaard handtekeningen, logo's en andere afbeeldingen. Let op bij het meesturen van bijlagen: die kunnen allerlei privégegevens bevatten in de metadata.

De werkelijke zender van een e-mailbericht is vaak te achterhalen door de e-mailheaders zorgvuldig te bestuderen. Die geven dikwijls een goede indicatie van de werkelijke herkomst. Behalve als de mail gestuurd is met behulp van een anonieme maildienst ofwel een e-mail re-mailer, zoals Neomailbox, RiseUpMail en Countermail.

Anoniemer browsen

Tijdens het gebruik van internet kun je je IP-adres onzichtbaar maken. Daarbij wordt het eigen IP-adres tijdelijk vervangen door een ander adres dat niet te herleiden is naar de eigenaar ervan. Normaal wordt het IP-adres van een websitebezoeker opgeslagen in logfiles. Dat kan voorkomen worden door een anonieme proxy-service zoals KProxy te gebruiken die de bezoeker tijdelijk een ander IP-adres verstrekt. In de logfile van de website komt dan niet het juiste maar het tijdelijke IP-adres.

Hetzelfde doel kan worden bereikt door een anonieme proxy-knop als plugin te installeren in de browser, bijvoorbeeld Hidemyass of FoxyProxy Standard voor Firefox. Er is wel een nadeel aan deze maskeringsmethoden: de proxy weet natuurlijk wél precies waar de gebruiker allemaal geweest is.

Trackers zijn bedrijven die persoonlijke informatie van gebruikers verzamelen, onder andere via cookies. Meestal zijn ze onderdeel van een grote website die tot wel tientallen trackers gebruiken. U kunt het opslaan van cookies in uw browser uitzetten, maar dat is soms deksels onhandig. Ghostery en disconnect.me kunnen de trackers onderscheppen en uitzetten.

Scripts zoals JavaScript zijn belangrijk om webpagina's zorgvuldig weer te geven, maar ze worden soms ook misbruikt om uw informatieprofiel te achterhalen. Een noscript tool zoals NoScript Security Suite voorkomt het ongewild laten uitvoeren van JavaScript en beveiligt tegen clickjacking (= het aanbieden van webbuttons met onschuldige namen maar voor de bezoeker onaange-name functionaliteiten).

Anoniemer zoeken

Er zijn zoekmachines beschikbaar die het mogelijk maken anoniemer te zoeken doordat privégegevens van de gebruikers zoals IP-adres, gebruikte zoekacties en dergelijke, niet doorgegeven worden. DuckDuckGo is een heel bekende loot aan de stam die standaard in het lijstje favoriete zoekmachines zou mogen staan. Startpage en Ixquick zijn gemaakt door hetzelfde Nederlandse bedrijf en bieden beide geanonimiseerd zoeken aan. Allen zeggen de privacy van de gebruiker te respecteren door privégegevens niet door te geven en geen zoekvragen door te sturen.

Tor: zo anoniem mogelijk

Gebruik van de Tor Browser Bundle is momenteel verreweg de makkelijkste en beste manier om zo anoniem mogelijk te zoeken. Tor is enerzijds bedoeld om te anonimiseren, anderzijds geeft het toegang tot een deel van het diepe web, in dit geval het .onion pseudo top-level domein.

Tor kan vergeleken worden met circa twintig anonieme proxies achter elkaar en maakt het zodoende mogelijk om vrijwel volledig anoniem te surfen. Tor biedt tevens de mogelijkheid websites online te zetten zonder dat de gast erachter kan komen wat de fysieke locatie is of wie de domeinnaam heeft geregistreerd.

(De-)criminalisering van de privékopieerder

In april 2014 stond de 'kopie voor eigen gebruik' even in het middelpunt van de belangstelling. De aanleiding was een uitspraak van het Europese Hof van Justitie: de Nederlandse regel dat het is toegestaan om te downloaden van een illegale bron is in strijd met het Europese recht. Als het om de kopie voor eigen gebruik gaat, valt het woord 'illegaal' wel opvallend vaak. Zijn we echt zo crimineel? En zouden collectiebeherende instellingen het maken van privékopieën en het fotograferen op zaal moeten verhinderen of juist faciliteren?

Tjeerd Schiphof *****

'Thuiskopieerder ten onrechte in criminele hoek gedrukt'

Het draait allemaal om auteursrecht. Wie een auteursrecht heeft, de rechthebbende, mag in principe als enige het werk waarop auteursrecht rust, kopiëren en openbaar maken: hij heeft een soort monopolie. We spitsen het hier toe op het kopiëren, in auteursrechtjargon 'verveelvoudigen'. Verveelvoudigen omvat de ouderwetse papieren kopie, maar ook de elektronische kopie op bijvoorbeeld een USB-stick, en ook downloaden: dat is immers kopiëren naar een geheugen. Omdat er situaties zijn waarin een exclusief recht om te verveelvoudigen onwerkbaar, onredelijk of om een andere reden maatschappelijk onwenselijk is, is er voorzien in uitzonderingen.

Complot?

De Auteurswet spreekt over 'beperkingen', omdat de rechthebbende niet zijn volle recht kan uitoefenen. Maar vanuit de gebruiker gezien zijn deze beperkingen natuurlijk zeer welkomme uitzonderingen. De privékopie is een dergelijke beperking, net als het citaatrecht (werk van anderen overnemen in bijvoorbeeld een bespreking). Maar er lijkt een complot te zijn om ons te laten geloven dat er geen beperkingen op het auteursrecht bestaan. De samenzweerders suggereren dat ze een absoluut monopolie hebben en proberen de privé-

kopieerder te criminaliseren. Het bewijs: sla een willekeurig boek open. Er is een grote kans dat u in het voorwerk de volgende, of een vergelijkbare, tekst vindt: 'Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever'. U begrijpt natuurlijk dat ik niet durf te zeggen uit welk boek ik dit heb overgenomen. Deze uitgever zegt eigenlijk dat er geen beperkingen op het auteursrecht bestaan, en dat we voor elke verveelvoudiging zijn toestemming nodig hebben. Ik zie dit als een (weliswaar milde) vorm van intimidatie. Een meer correcte tekst, die je gelukkig ook wel tegenkomt, begint ongeveer zo: 'behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave ...'.

Staatje bluf

Dvd-distributeurs maken het vaak nog bonter. Bij het opstarten van een vrij willekeurige (Nederlandse) dvd verschijnt bij mij een tekst die luidt: 'Waarschuwing: De op deze beeldrager vastgelegde audiovisuele werken zijn auteursrechtelijk beschermd en mogen uitsluitend in huiselijke kring worden vertoond. Iedere ander vorm

van gebruik van de beeldrager, daaronder begrepen vertoning in het openbaar (...), kopiëren, uitlenen, (door)verkoop, wijziging ervan of toevoeging eraan is zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbenden verboden. Inbreuk op auteursrechten is strafbaar als misdrijf (art. 31 en 32 van de Auteurswet).’ Dit is een irritant staaltje bluf. De vertoningsaspecten laat ik hier buiten beschouwing. Dat je de dvd niet zou mogen verkopen of uitlenen is onzin: als een fysieke drager eenmaal rechtmatig in het verkeer is gebracht, is het auteursrecht ‘uitgeput’ en heeft de rechthebbende er geen zeggenschap meer over. Volledigheidshalve zij vermeld dat dat voor een openbare bibliotheek of een andere voor het publiek toegankelijke instelling anders is: die heeft weliswaar geen toestemming nodig, maar moet wel een vergoeding betalen (het ‘leenrecht’). Ook voor verhuur geldt de uitputtingsregel niet. Dat de dvd niet gekopieerd zou mogen

worden, is ook niet juist: de Auteurswet staat een kopie (weliswaar geclausuleerd) voor eigen gebruik toe. De verwijzing naar het strafrecht klopt, maar is weer niet de hele waarheid: OM en politie komen alleen bij grote inbreukzaken in actie. De muziekindustrie voerde jaren geleden een campagne met de leus: ‘illegaal kopiëren is diefstal’. Hier is nogal wat op af te dingen. Van ‘illegaal kopiëren’ is alleen sprake als de voorwaarden van de privékopie worden geschonden (zie hierna). Dat kopiëren van informatie diefstal zou zijn klopt ook niet.

‘Er lijkt een complot te zijn om ons te laten geloven dat er geen beperkingen op het auteursrecht bestaan’

De cd als schijfje kun je stelen, maar de onstoffelijke informatie die het bevat niet. De thuiskopieerder wordt dus ten onrechte in een criminele hoek gedrukt. Opvallend is dat ook in de serieuze pers de kopieerder vaak wordt vereenzelvigd met iemand die onrechtmatig bezig is. Er wordt niet gesproken over ‘downloaden’ sec, maar bijna categorisch van ‘illegaal downloaden’, alsof downloaden op zichzelf al onrechtmatig is. Dat is niet zo; wel kunnen bijkomende omstandigheden het onrechtmatig maken, zoals het verder verspreiden van het materiaal. Het lijkt mij niet onwaarschijnlijk dat de frase ‘downloaden uit illegale bron’ door onnadenkendheid en door slordig taalgebruik geleid heeft tot de verbinding ‘illegaal downloaden’, wat iets heel anders is.

Kopiëren voor eigen gebruik

De regels voor de kopie voor eigen gebruik staan in de Auteurswet: artikel 16b voor

‘Reden om geen onderscheid tussen legale en illegale bron aan te brengen had te maken met berekening van vergoeding voor thuiskopie’

de ‘papieren’ kopie, artikel 16c voor alle vormen waar elektronica aan te pas komt. Artikel 16b komt kortweg op het volgende neer: het is een natuurlijke persoon toegestaan enkele kopieën te maken voor eigen oefening, studie of gebruik, zonder commercieel oogmerk. ‘Document delivery’, kopiëren in opdracht van de gebruiker zelf door bijvoorbeeld een bibliotheek, is toegestaan. In geval van onder meer boeken en tijdschriften mag slechts een klein deel worden gekopieerd, tenzij het boek niet meer normaal in de handel verkrijgbaar is. Het is niet toegestaan de verkregen kopie aan een ander af te geven. Rechthebbenden krijgen voor dit gebruik geen vergoeding. Artikel 16c gaat over de elektronische kopie, dus ook over downloaden en alle andere digitale kopieën. Net als bij de papieren kopie is het een natuurlijke persoon toegestaan een kopie te maken, zonder commercieel oogmerk. Een verschil met de papieren kopie is dat de eerder genoemde ‘document delivery’ niet is toegestaan. Voor deze vorm van kopiëren is een vergoeding verschuldigd, maar die wordt niet (rechtstreeks) bij de gebruiker geïnd maar bij de producent of importeur van objecten waarop werken kunnen worden vastgelegd: blanco cd’s, dvd’s, maar ook laptops, tablets en telefoons vanwege hun opslagmogelijkheid. Er is een Stichting Thuiskopie die de vergoedingen int en gelden uitkeert aan de rechthebbenden. Een kopie voor eigen gebruik is in enkele gevallen niet toegestaan: namelijk als het gaat om software en om databanken. Het

is ook mogelijk dat een licentie het maken van een privékopie van bepaald materiaal, of het faciliteren daarvan, verbiedt. De wet maakt naar de letter geen onderscheid tussen bronnen die legaal zijn en die niet legaal zijn (bijvoorbeeld een illegale upload). Tot voor kort was downloaden uit illegale bron in Nederland gewoon toegestaan; de uitspraak van het Europese Hof van Justitie in april 2014 heeft hier een einde aan gemaakt.

Kopiëren uit (il)legale bron

De reden om geen onderscheid aan te brengen had te maken met de berekening van de vergoeding. Als kopieën uit illegale bron daarbij worden meegewogen, komt de vergoeding voor de rechthebbenden namelijk hoger uit. De zaak die aanleiding was voor de uitspraak van het Europese Hof van Justitie is dan ook niet aangespannen door de rechthebbenden, maar door producenten van blanco gegevensdragers en van geheugens. Die willen de vergoeding lager zien en hebben nu dus hun zin gekregen. De uitspraak van het Europese Hof van Justitie volgt een heel andere redenering dan de Nederlandse van destijds. Deze komt nu hier op neer: de kopie voor eigen gebruik is een beperking van het exclusieve recht van de rechthebbende, die niet zover mag gaan dat de rechthebbende ook rechtsschendingen (zoals illegale uploads) zou moeten gedogen. De rechter zal in het vervolg de Auteurswet dus zo interpreteren dat alleen privékopieën uit legale bron zijn toegestaan.

Kopiëren op studiezaal

De bevoegdheid van personen om een kopie voor eigen gebruik te maken kan een nuttig handvat zijn voor organisaties die een collectie hebben. Delen daarvan kunnen vaak om auteursrechtelijke redenen niet online gezet worden: zo kan het te bewerkelijk zijn om de rechthebbenden om toestemming te vragen. De redenering is dan als volgt: de Auteurswet zegt dat voor het publiek toegankelijke bibliotheken, musea en archieven hun collectie door middel van terminals in de eigen gebouwen aan individuele leden van het publiek voor onderzoek of privéstudie mogen aanbieden. Er is dan geen sprake van inbreuk op auteursrecht. Zonder deze beperking zou dit een vorm van openbaar maken zijn

waarvoor toestemming van de rechthebbende verkregen moet zijn. Ook openbare onderwijsinstellingen gaan – naar verwachting – onder deze regel vallen.

Mijn argument is vervolgens dat bezoekers datgene wat ze zo onder ogen krijgen voor eigen gebruik mogen kopiëren, dus op een USB-stick kunnen zetten, naar zichzelf kunnen mailen of hoe dan ook. De instelling moet dan natuurlijk die mogelijkheid wel bieden. De redenering geldt ook voor fysieke objecten, die door de bezoeker kunnen worden gefotografeerd. Als online plaatsen niet mogelijk is, lijkt dit me een serieus te nemen mogelijkheid om delen van de collectie digitaal beschikbaar te maken. De gebruiker moet dan wel fysiek de instellingen bezoeken.

Obstakels

Maar terwijl je verwacht dat instellingen deze route om materiaal in handen van de gebruiker te spelen blij omarmen, werpen sommige hier juist obstakels op door digitaal kopiëren niet mogelijk te maken, of door het fotograferen van stukken te verbieden. Een oorzaak kan zijn dat men de regeling voor de kopie voor eigen gebruik niet goed kent. Ook hoor ik wel het argument dat de persoon die de kopie maakt deze mogelijk verder gaat verspreiden, en dat de instelling dan het verwijt zou kunnen krijgen auteursrechtinbreuken te faciliteren.

Zitten deze instellingen soms ook in het complot ter criminalisering van de privékopieerder? Het lijkt mij uitermate onwaarschijnlijk dat een organisatie die een bezoeker de gelegenheid biedt gebruik te maken van een wettelijk recht (de privékopie), in normale omstandigheden aansprakelijk zou zijn voor eventueel onrechtmatig handelen – naderhand – van deze kopieerder. Als men de redenering doorvoert kunnen bibliotheken hun deuren wel sluiten, want hun collectie kan ook gekopieerd en verder verspreid worden.

Een instelling mag uiteraard binnen de eigen muren van alles verbieden, als uitvloeisel van ‘gewone’ beheers- of eigenaarsbevoegdheden. Men is ook helemaal niet verplicht om de privékopie te faciliteren. Maar dat kan niet gemotiveerd worden met argumenten die zijn ontleend aan het auteursrecht, gezien het feit dat ditzelfde auteursrecht juist de mogelijkheid van de privékopie in het leven heeft geroepen. <

Werk je in de informatiebranche?
Heeft jouw organisatie een
innovatief product, dienst of concept?

KIJK VOOR
MEER INFORMATIE OP
WWW.IVIaward.nl

Schrijf je
organisatie in
voor de 1ste IVI-
Award

IVI
AWARD

Uitreiking van
de IVI-Award vindt
plaats tijdens het
KNVI-jaarcongres
op 18 november
2014

Sponsors:

DOKLAB

WebBiebNL
haal meer uit je online bibliotheek

itrack bv
www.itrack.nl

ter
sprake
VERHAALPUNT IN HET ANTWERPEN

Mediapartner:
**INFORMATIE
PROFESSIONAL**
vakblad voor informatieprofessionals

Evenementpartner:
KNVI
Koninklijke Nederlandse Vereniging
van Informatieprofessionals

IVI Award | Een initiatief van de stichting Innovatie voor Informatie

Natalie Hopson: 'Ik zie mijzelf niet als kunstenaar'

Natalie Hopson (1991) rondt binnenkort haar designstudie aan de Universiteit van Kingston af. Tijdens haar opleiding heeft ze al internationale faam verworven. Haar naam prijkt op de longlist van de 2013-editie van de Information is Beautiful-awards, een soort 'Oscars' voor informatiedesigners, in de categorie 'datavisualisatie'. Samen met medestudent Charlie Sims ontwierp ze 'Chromatic news', een visualisatie over het dagelijkse nieuws in Groot-Brittannië. InformatieProfessional sprak met Hopson over dit project en haar toekomst als informatiedesigner.

Door: Niall MacKellar

Kun je iets vertellen over de visualisatie 'Chromatic news'?

'De visualisatie betreft een "vrij werk" voor de Universiteit van Kingston. In zo'n geval kies je vaak voor een onderwerp dat aansluit bij je interesse. Medestudent Charlie en ik zijn allebei gefascineerd door de dingen die ons dagelijks beïnvloeden, zoals het nieuws. Dat bracht ons ertoe de perceptie die mensen hebben op het dagelijkse nieuws te onderzoeken.'

'Door middel van een visualisatie wilden we laten zien wat krantenlezers elke dag aan nieuws voorgeschoteld krijgen. Komt het aanbod overeen met de perceptie die men heeft met betrekking tot de inhoud van een gemiddelde krant? Omdat de krantenlezer het nieuws vooral via tekst consumeert, leek het ons interessant om voor deze visualisatie juist op zoek te gaan naar een grafische taal.'

'We namen de drie meest populaire kranten in Groot-Brittannië: *The Daily Mail*, *The Guardian* en *The Sun*. Het nieuws van één dag hebben we onderverdeeld in tien categorieën die elk een andere kleur kregen. Omdat de kranten qua formaat van elkaar verschillen, hebben we ze zodanig verkleind dat ze allemaal een A4-formaat hadden. De verschillende vormen in de visualisatie geven de grootte van een artikel aan. Vanwege de grote hoeveelheid aan data besloten we de visualisatie in een fysieke ruimte te presenteren, zodat het publiek onze bevindingen in een oogopslag kon bekijken.'

'Bezoekers stelden vast dat de hoeveelheid advertenties in de betreffende kranten aan de hoge kant was; iets wat ze op voorhand niet hadden verwacht.'

Is informatie- design kunst?

'Ik zie mijzelf niet als kunstenaar. Veel van mijn werk is in eerste instantie een concept en op een later moment pas een mogelijke uitkomst. Het begint altijd bij een probleem of observatie, waarna ik onderzoek doe en verschillende visuele mogelijkheden uitprobeer. Daaruit volgt dan een bepaald concept. Er is bijna geen enkel project waarbij de focus ligt op het bereiken van een esthetisch doel.'

'Als ontwerper probeer ik de schoonheid van een beeld altijd op een verrassende plek te zoeken, waardoor er vaak iets interessants uitkomt. Ik gebruik dan ook vaak het gezegde "Als je twee keer kijkt, zie je meer". Met die gedachte in mijn achterhoofd presenteer ik mijn resultaten altijd zodanig dat ik de kijker uitdaag om verder te kijken. Ik word gevoed door de gedachte dat ik complexe informatie op een simpele manier kan communiceren. Als ontwerpers hebben we de mogelijkheid dit te doen en dat maakt het vakgebied van informatiedesign zo mooi.'

'Mede door de groeiende hoeveelheid aan data die we dag in dag uit consumeren, wordt de betekenis en het belang van dit vakgebied de laatste jaren steeds groter. Ik hou ervan om informatie voor iedereen zo toegankelijk mogelijk te maken, en dan maakt het mij niet uit of dat door middel van branding (informatie als merk presenteren), typografie of infographics gebeurt.'

Ga je in de toekomst nog meer infographics of datavisualisaties maken?

'Ik sta op het punt mijn diploma te halen, dus daar ben ik nu vooral druk mee bezig. Dat we op de longlist van de Information is Beautiful-awards terecht zijn gekomen, stimuleert me natuurlijk wel om verder te gaan met datavisualisaties. Ik voel me vereerd dat ik genomineerd ben, want ik volg David McCandless, de initiator van deze awards, al enkele jaren op de voet.'

'Op dit moment ben ik voor mijn studie bezig met een vrijstaande infographic over de geschiedenis, het karakter, de gemeenschap en de politieke aspecten van Europese grenzen. Landsgrenzen zijn normaliter gezien onzichtbaar, maar ze beïnvloeden sterk de relatie die wij met elkaar hebben. Door gebruik te maken van perspex, prints, gravures en bouw materiaal probeer ik de kijker aan te moedigen om nauwkeuriger te kijken naar iets wat voor hem waarschijnlijk bekend terrein is. Vanaf 18 juni is deze visualisatie te zien in het Candid Arts Centre in Londen.' <

*Niall MacKellar
beeft Media,
Informatie en
Communicatie gestudeerd
aan de Hogeschool van
Amsterdam.*

Wachtwoorden veilig opslaan

Begin april is de internetwereld opgeschrikt door een beveiligingslek met de naam Heartbleed (voor de kenners: het betrof een beveiligingslek in OpenSSL). Veel populaire websites moesten gebruikers adviseren hun wachtwoord te wijzigen. Het is onmogelijk om je voor 100% te beschermen tegen dit soort 'bugs', maar wie voor veel websites gemakshalve hetzelfde wachtwoord gebruikt, loopt een verhoogd risico. Lastig is het wel: zo veel verschillende wachtwoorden onthouden. Daarom in deze aflevering van Lifehacking aandacht voor wachtwoordassistenten.

Door: **Leen Liefsoens**

LastPass

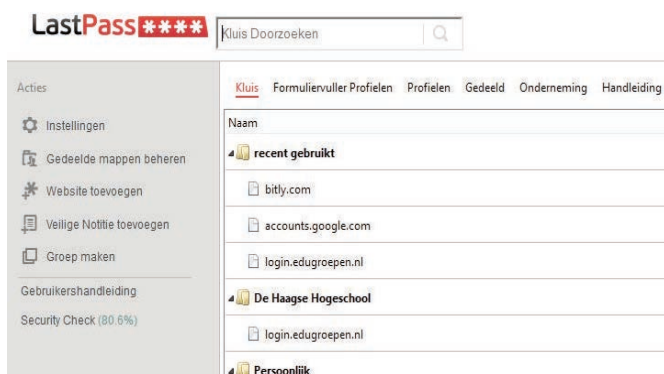
Je installeert LastPass eenvoudig door op lastpass.com links bovenaan op 'download' te klikken. De site detecteert automatisch welke browser je gebruikt. Bij het creëren van een account kun je kiezen voor Nederlands als taalinstelling. Vervolgens dien je je hoofdwachtwoord op te geven. Dit is het wachtwoord waarmee je toegang krijgt tot al je andere wachtwoorden. Het is dus van belang dat je dit wachtwoord zo sterk mogelijk maakt en vóór registratie al hebt bedacht.

De volgende stap voor het creëren van je account bestaat uit het invullen van een formulier met je contact-, creditcard-, bankrekening en andere persoonlijke gegevens. LastPass kan deze gegevens dan automatisch invullen op online formulieren.

Surf je na dit registratieproces naar

een website waar een wachtwoord vereist is, dan vraagt LastPass of de logingegevens voor die site moeten worden bewaard en of er bij een volgend bezoek automatisch moet worden ingelogd. Het is aan te raden om nieuwe wachtwoorden te gebruiken, die LastPass automatisch kan genereren. Alle wachtwoorden komen in je online LastPass-kluis. Deze kluis, toegankelijk via de LastPass-knop in de werkbalk van je browser, is doorzoekbaar.

Installeer LastPass op alle door jou gebruikte computers, zodat je overal toegang hebt tot je wachtwoorden. LastPass heeft ook apps voor mobiele apparaten. Deze apps zijn in tegenstelling tot de browser plugins niet gratis, maar voor 12 dollar per jaar heb je alle voordelen van LastPass ook op je mobiele telefoon of tablet.

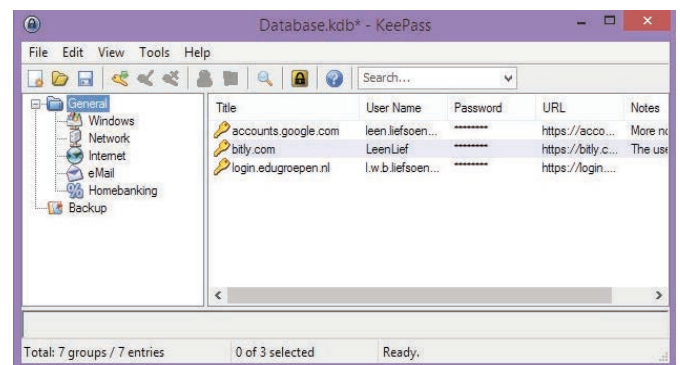
KeePass

Wachtwoordassistent KeePass is evenals LastPass gratis. Ook hier worden je wachtwoorden opgeslagen en toegankelijk gemaakt met een hoofdwachtwoord. Toch is er een groot verschil: de wachtwoorden worden lokaal opgeslagen. Dat is in principe veiliger dan wanneer ze worden opgeslagen op een online server zoals bij LastPass.

Wil je je wachtwoorden gebruiken op verschillende computers, dan is automatische synchronisatie alleen mogelijk wanneer je de database waarin de wachtwoorden zijn

opgeslagen bewaart via de online opslagdienst Dropbox.

KeePass wordt aangeraden door de Consumentenbond. Op hun site staat een uitgebreide uitleg om deze wachtwoordassistent stap voor stap te installeren (zie tinyurl.com/otwtjqd). Gebruikers van iOS- en Android-apparaten krijgen het advies om voor het gebruik van KeePass op mobiele apparaten respectievelijk MiniKeePass en KeePassDroid te kiezen. Kijk voor alle KeePass-downloads op keepass.info/download.html.

LAATSTE TIP

Als het om gebruiksvriendelijkheid gaat, is LastPass aan te raden. KeePass vereist iets meer geduld en expertise, maar heeft als voordeel dat de dienst geheel gratis is, ook voor het gebruik op mobiele apparaten.

Voor wie afziet van de hulp van een wachtwoordassistent is er nog een

handige tip: gebruik als wachtwoord voor alle websites een ingewikkeld basisdeel en voeg daaraan voor iedere site een specifiek woord toe. Bijvoorbeeld: *univ-i.pk013H* en *bank-i.pk013H*.

Leen Liefsoens is redacteur van InformatieProfessional.

KBenP

zomerevent

26 juni, Kurhaus te Scheveningen
'Professionals inspireren professionals'

KEYNOTE SPREKER:

Richard de Jeu (Metri)
'Zijn wearables
de voorbode
van implants?'

Sessies

BCT, iAddress, Swets, Split-Vision, FairPoint, RulersGroup, GO
opleidingen, KBenP Search en Webservices en KBenP Zaakgericht
Werken verzorgen de inhoudelijke sessies in het middagprogramma

Overige partners

Centric,
InformatieProfessional,
Karmac, KEI,
KNVI, NVBA,
Prisma, Reekx
VIP / Doc

Meer informatie en aanmelden via
www.kbenp.nl/actueel/kbenp-zomerevent-op-26-juni

Autoriteit en vertrouwen

Een belangrijk punt bij het publiceren en gebruiken van linked open data is vertrouwen. Wie garandeert de betrouwbaarheid van externe databronnen? Zit die vocabulary wel goed in elkaar? Klopt die door anderen gelegde relatie tussen twee objecten wel? Wie zegt dat jouw eigen data wel verantwoord hergebruikt worden?

Door: Lukas Koster

Om met die laatste vraag te beginnen: het antwoord is niemand! Er is geen garantie dat de door jou gepubliceerde data verantwoord worden hergebruikt. Als je je daar als instelling druk over maakt, dan kun je er beter niet aan beginnen. Goed, over tot belangrijker zaken.

Vocabulary's

Als het gaat om de validiteit van een vocabulary, dan komt het goed uit dat linked open data draait om beschikbaarheid voor iedereen op het web. Iedereen kan vrij eenvoudig een vocabulary online bekijken en controleren. Bij verschillen van inzicht staan er twee opties open: het gebruik van delen van de vocabulary aangevuld met classes en property's uit andere vocabulary's, of het bijdragen aan de ontwikkeling van de betreffende vocabulary door verbeteringsuggesties in te dienen. Alleen maar heel transparant. W3C, het World Wide Web Consortium, stelt voor alle vocabulary's onder beheer van W3C te brengen (<http://www.w3.org/blog/data/2014/01/06/vocabularies-at-w3c/>). Tegenstanders vinden dat dit de open en gedistribueerde aard van linked open data zou aantasten.

Centraal - gedistribueerd

De tegenstelling 'centrale autoriteit - gedistribueerde verantwoordelijkheid' heeft ook betrekking op de beide overige vragen uit de inleiding. Erfgoedinstellingen en informatieprofessionals beschouwen

zichzelf als autoriteiten op het gebied van informatie. Als ze al niet de oorspronkelijke bron van die informatie zijn, dan staan ze wel in voor de betrouwbaarheid van informatie van anderen.

In de erfgoedsector zijn er twee soorten data waarbij het gebruik van externe bronnen aan de orde kan zijn: de traditionele basis-metadata (titel, auteurs, jaar, onderwerpen, herkomst, et cetera) en extra verrijkende informatie.

In het geval van basismetadata (verrijkende informatie komt aan bod bij 'Toezicht') komt het al vaak voor dat men data van externe partijen afneemt. Met name bibliotheken verkrijgen kant-en-klare metadatarecords van uitgevers, andere erfgoedinstellingen of servicecentra. Daarnaast wordt voor auteursnamen en onderwerpen gebruikt gemaakt van door anderen beheerde thesauri en trefwoordenlijsten als de Nederlandse Basisclassificatie (NBC) en in toenemende mate de Library of Congress Subject Headings. In al deze gevallen gaat het om data afkomstig van vertrouwde organisaties.

Authority files

Het gebruiken van extern beheerde 'authority files' hoeft in een linked

open data-omgeving niet anders te zijn. Het in vorige afleveringen van deze serie genoemde VIAF (Virtual International Authority File, <http://viaf.org>), beheerd door OCLC, is een goed voorbeeld. VIAF geeft toegang tot de 'name authority files' oftewel 'naamthesauri' van een groot aantal nationale bibliotheken en verwante organisaties. Het gaat hierbij om namen van personen, organisaties, geografische eenheden en dergelijke, met alle opgenomen varianten. Een vergelijkbaar persoonsnamenbestand is de ISNI-database (International Standard Name Identifier, <http://isni.org>) waarin de publieke identiteiten zijn opgenomen van personen die bijdragen aan creatieve werken (auteurs, componisten, regisseurs, acteurs, et cetera). De ISNI-database wordt onder auspiciën van een internationale raad (ISNI Registration Authority) opgebouwd uit een groot aantal bronnen, waaronder ook VIAF. De schrijver/schilder Armando heeft een VIAF-ID <http://viaf.org/viaf/9885610> en een ISNI <http://isni-url.oclc.nl/isni/0000000120171892>.

Een VIAF-ID en een ISNI worden gecreëerd op basis van bestaande data, maar er zijn ook vergelijkbare naamdatabases waar dat anders werkt. De steeds meer gebruikte

identificatie voor wetenschappelijke onderzoekers ORCID (Open Researcher and Contributor Identifier, <http://orcid.org/>) kan door een onderzoeker zelf of door zijn of haar werkgever worden geregistreerd.

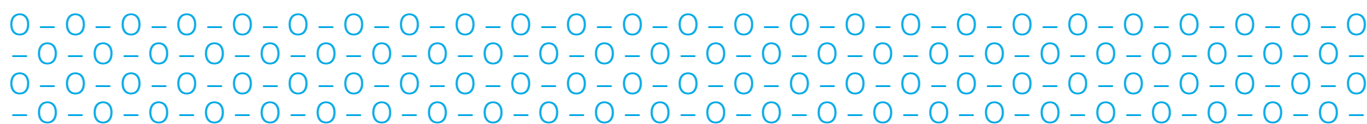
Toezicht

ORCID kent net als VIAF en ISNI een formele toezichtstructuur (Board of Directors) met vertegenwoordigers van gezaghebbende instellingen uit de internationale wetenschappelijke onderzoekswereld. Dit ligt iets anders bij de breder gebruikte populaire online datasources Wikipedia (<http://wikipedia.org>) en zijn linked open data-versie DBpedia (<http://dbpedia.org>). Wikipedia is een online encyclopedie die wordt onderhouden door talloze vrijwilligers over de hele wereld. Er is een formele en informele beheer- en bewakingsstructuur onder auspiciën van de Wikimedia Foundation (<http://www.wikimedia.org>).

DBpedia kent een vergelijkbare structuur en publiceert informatie uit Wikipedia op gestructureerde wijze als linked open data. DBpedia URI's kunnen in principe worden gebruikt voor de traditionele basismetadata als auteurs en onderwerpen, maar ook om de traditionele data te verrijken. Armando kan worden gevonden in DBpedia: [http://dbpedia.org/resource/Armando_\(artist\)](http://dbpedia.org/resource/Armando_(artist)), afgeleid van de Wikipedia-pagina <http://nl.wikipedia.org/wiki/Armando> - [http://en.wikipedia.org/wiki/Armando_\(artist\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Armando_(artist)).

Wat voor auteurs geldt, geldt ook voor onderwerpen. Men kan hiervoor een internationaal gezaghebbende database als de Library of Congress Authorities and Vocabularies (<http://id.loc.gov>) gebruiken. Het onderwerp van Armando's boek *Uit Berlijn* is de Duitse stad Berlijn. Bij de Library of Congress: <http://>

'Iedereen kan vrij eenvoudig een vocabulary online bekijken en controleren'

id.loc.gov/authorities/classification/KKC5401-KKC5420.html. Omdat Berlijn een geografische naam is, komt deze ook voor in VIAF: <http://viaf.org/viaf/122530980>. In DBpedia: <http://dbpedia.org/resource/Berlin>.

De vraag is of de door centrale gezaghebbende organisaties gecreëerde data als VIAF en ISNI betrouwbaarder zijn dan informatie die door iedereen kan worden gecreëerd, zoals ORCID en Wikipedia/DBpedia. Het is aannemelijk dat informatieprofessionals en hun instellingen voor wat betreft basismetadadata meer vertrouwen hebben in databases die onder toezicht staan van erkende gezaghebbende instituten, maar dat ze geneigd zijn voor verrijkende informatie het gebruik van 'crowd sourced' bronnen niet af te keuren. Dus auteur en onderwerp via VIAF of ISNI, extra toelichting en relaties uit DBpedia.

SameAs-relaties

De verschillende bronnen voor het definiëren van basismetadadata als personen en onderwerpen stellen informatiespecialisten en hun organisaties voor de keuze: aan welke moet de voorkeur worden gegeven? Het goede nieuws van linked open data is dat er geen keuze gemaakt hoeft te worden, omdat in principe alle relaties mogelijk zijn. Het is gebruikelijk dit te doen door middel van sameAs-relaties (<http://www.w3.org/TR/owl-ref/#sameAs-def>). Hiermee kan worden vastgelegd dat een object in een bepaalde database hetzelfde is als een object in een andere database, bijvoorbeeld:

<http://viaf.org/viaf/9885610>
sameAs <http://isni-url.oclc.nl/isni/0000000120171892>

<http://viaf.org/viaf/9885610>
sameAs [http://dbpedia.org/resource/Armando_\(artist\)](http://dbpedia.org/resource/Armando_(artist))

SameAs-relaties kunnen tegenstrijdige informatie over entiteiten in verschillende databronnen aan het licht brengen, hetgeen idealiter tot

een hogere kwaliteit zou moeten leiden. Informatieprofessionals kunnen hierin een rol spelen.

In VIAF worden links naar Wikipedia, ISNI en WorldCat Identities (<http://www.worldcat.org/identities>) gegeven. In Wikipedia komen ook VIAF en ISNI ID's voor. Uiteraard kunnen sameAs-relaties door iedereen in allerlei databases worden aangelegd.

Provenance

Dit brengt ons bij de laatste te behandelen vraag uit de inleiding: klopt die door anderen gelegde relatie tussen twee objecten wel? Hiermee zijn we aangeland bij een belangrijk probleem: relaties in RDF hebben geen property's. In RDF kan geen informatie worden opgeslagen over herkomst ('provenance', door wie en wanneer?) van relaties. De betrouwbaarheid is dus niet zonder meer vast te stellen. Ook andersoor-

'Basismetadadata worden vaak afgenomen van uitgevers en andere externe partijen'

tige elementaire informatie over relaties, zoals begin- en einddatum, kan niet worden vastgelegd. Dit is niet zo'n probleem bij auteurs van boeken, maar bijvoorbeeld wel bij tijdsgebonden relaties als koningschappen.

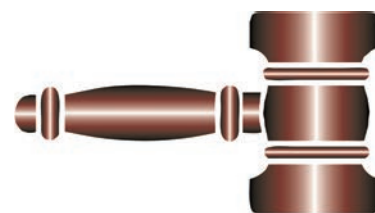
Er zijn verschillende oplossingen voor dit probleem bedacht, elk met zijn voor- en tegenstanders. Het gaat hierbij om het omzetten van relaties in aparte objecten met hun eigen property's, het opnemen van één of meer triples in een verzameling met eigen property's, of het gebruiken van de speciale PROV-ontology voor herkomstinformatie van individuele objecten en relaties.

Welke methode de voorkeur verdient is eigenlijk niet zo interessant voor informatieprofessionals. Dit is afhankelijk van de eisen die worden gesteld aan specifieke implementaties van linked open datasets en applicaties; daarover een volgende keer meer. Waar informatieprofessionals wel aandacht aan zouden moeten besteden, is hun rol bij het omgaan met nieuwe vormen van databeheer op het web, zoals Wikipedia. <

Lukas Koster is Coördinator Bibliotheeksystemen bij de Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam.

De illegale download wordt duur betaald?

Door: Raymond Snijders

Alle Nederlanders die over een internetverbinding beschikken hadden een goede reden om het nieuws van 10 april op de voet te volgen. Toen oordeelde het Europese Hof van Justitie dat een thuiskopieregeling alleen toegestaan is als deze beperkt is tot legale bronnen. Dit heeft als consequentie dat het downloaden uit illegale bron niet langer legaal mag zijn in Nederland onder deze regeling. De media bestempelden dit meteen als een downloadverbod. Er werden doemscenario's geschetst waarbij downloadpolitie BREIN achter de downloaders aan zou gaan en er to-

renhoge boetes uitgedeeld zouden gaan worden.

Dergelijke Amerikaanse toestanden zijn gelukkig niet te verwachten in Nederland. De term 'downloadverbod' wordt ook ongelukkig gehanteerd want in de wet staat nergens de term 'downloaden', laat staan dat er nu ineens een wettelijk verbod bestaat om iets te downloaden. Het heeft allemaal wel te maken met de door het Hof genoemde thuiskopieregeling die het mogelijk maakt om voor eigen gebruik een kopie te maken van een auteursrechtelijk beschermd werk zonder toestemming van de rechthebbende(n). De

basis hiervoor is een uitzondering op het auteursrecht die in artikel 16c van de Auteurswet staat: 'Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd het reproduceren van een werk (...), mits het reproduceren geschiedt zonder direct of indirect commercieel oogmerk en uitsluitend dient tot eigen oefening, studie of gebruik van de natuurlijke persoon die de reproductie vervaardigt.'

De wet zegt dus niet dat een thuiskopie alleen gemaakt mag worden als je rechtmatig aan het origineel bent gekomen en vereist ook niet dat het originele werk rechtmatig gepubliceerd moet zijn. Dit gaf ruimte voor de interpretatie door de Nederlandse overheid dat een thuiskopie gemaakt mocht worden van een werk dat uit illegale bron verkregen was. En daar valt downloaden ook onder want daarmee maak je eveneens een kopie voor eigen gebruik. Het Europese Hof van Justitie oordeelt nu echter dat die interpretatie niet toegestaan is. Zo is het ineens na 10 april 2014 niet meer toegestaan in Nederland om afleveringen van *Game of Thrones* te downloaden van The Pirate Bay. Net zoals alle andere werken die zonder toestemming van de rechthebbende(n) geupload zijn en aangeboden worden, nu niet meer legaal te downloaden zijn. Dat geldt niet met terugwerkende kracht voor al eerder gedownloade werken omdat het niet om een daadwerkelijk verbod of wetwijziging gaat.

Mag je dan niets meer downloaden? Natuurlijk wel! Je mag nog steeds een thuiskopie maken van werken als je rechtmatig aan het origineel bent gekomen. Een gekochte of (bij de bibliotheek) geleende cd mag je dus nog gewoon

kopiëren. En een thuiskopie maken blijft toegestaan voor alle digitale werken die met toestemming van de rechthebbende(n) gepubliceerd zijn. Foto's die je op Flickr, Facebook of Twitter gevonden hebt mag je kopiëren bijvoorbeeld, maar ook van films, muziek en ebooks die je gekocht of geleend hebt kun je een kopie maken. Mits je de gemaakte kopieën niet verder verspreidt en openbaar maakt.

Hoe dit nieuwe 'downloadverbod' gehandhaafd kan worden, is een ander verhaal. Het EU-Hof erkent *dat er geen enkele technische voorziening bestaat om de vervaardiging van ongeoorloofde privékopieën te bestrijden*, maar ziet hierin geen reden om tot een ander oordeel te komen over de thuiskopieregeling. Omdat geen enkele instantie miljoenen Nederlanders kan controleren, is de kans groot dat er een gedoogdbeleid zal ontstaan. Rechthebbenden kunnen echter in principe individuele overtreders aansprakelijk stellen als ze muziek, films, ebooks of tv-series downloaden en, als we kijken naar de landen om ons heen, lijkt het een kwestie van tijd totdat die mogelijkheid ook hier verkend gaat worden. Het doet me denken aan de jaren dat je kijk- en luistergeld moest betalen om tv- en radiouitzendingen te mogen bekijken en beluisteren. Diegenen die 'zwart keken' liepen het risico om een bezoek te krijgen van de Dienst Omroepbijdragen die dan alsnog dat geld incasseerde. Nu zou dat toch zomaar eens de downloadpolitie kunnen worden die aan gaat bellen om de rekening af te leveren. <

Raymond Snijders is senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim.

advertentie

**Ondersteuning nodig
bij het veranderen,
optimaliseren of
digitaliseren van uw
informatievoorziening?**

**ADVIES
PROJECTMANAGEMENT
DETACHERING**

Reekx

www.reekx.nl

AGENDA

Foto: © Candida Höfer, Köln; VG Bild-Kunst, Bonn 2014

Real Gabinete Portugues de Leitura Rio de Janeiro IV 2005, Candida Höfer

events, etc.

12 juni • NATIONAAL BIG DATA

CONGRES • De mogelijkheden en consequenties van Big Data voor de overheid • Utrecht • www.bigdatacongres.nl

16-17 juni • KVAN-DAGEN 2014 • Big

Archives • Assen • www.kvandagen.nl

19 juni • DE BIBLIOTHEEK ACTIEF IN

HET SOCIAAL DOMEIN • Conferentie • Utrecht • www.probiblio.nl

20 juni • 3rd CONFERENCE ON FUTURE ENERGY BUSINESS & ENERGY INFORMATION

TICS • Rotterdam • www.rsm.nl/erasmus-energy-forum-2014/science-day/

25 juni • LINKED OPEN DATA CONGRES

• Platform implementatie Linked Open Data (PiLOD) presenteert eigen onderzoeksresultaten • Hilversum • tinyurl.com/ld9jtrc

26 juni • KbenP ZOMEREVENT

• Professionals inspireren professionals • Scheveningen • www.kbenp.nl/actueel/kbenp-zomerevent-op-26-juni

16-22 augustus • 80th IFLA GENERAL CONFERENCE AND ASSEMBLY

• Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge • Lyon • conference.ifla.org/ifla80

Meer events op www.informatieprofessional.nl

exposities

Candida Höfer

De Fondazione Bisazza per il Design e l'Architettura Contemporanea in Vicenza, Italië, eert de Duitse fotograaf Candida Höfer met de tentoonstelling *Candida Höfer. Images of Architecture*. Höfer staat bekend om haar beelden van openbare ruimtes, waaronder musea en bibliotheken, die ze op geheel eigen wijze vastlegt. De tentoonstelling duurt tot en met 27 juli.

www.fondazionebisazza.it

Comics unmasked

De expositie *Comics unmasked: art and anarchy in the UK* in de British Library in Londen, tot 19 augustus, volgt de ontwikkeling van de Britse comicstraditie vanaf de negentiende eeuw (met geïllustreerde verslagen van Jack the Ripper en anderen) tot de jaren zeventig van de vorige eeuw. De samenstellers willen laten zien dat comics er niet alleen zijn voor kinderen, maar ook voor sociale groepen die vaak niet gehoord worden. Voor die laatste categorie wordt de controversie niet geschuwd.

www.bl.uk

De juiste informatie bij de juiste persoon

Adlib Bibliotheek catalogiseert meer dan boeken alleen. Adlib Bibliotheek vormt de kern van een compleet informatie- en kenniscentrum. Desgewenst kunt u deze kern uitbouwen met de uitleen-, bestel- en tijdschriftenmodules, of met vragenregistratie, SDI, full-text search en verschillende online services. Iedere vorm van informatie wordt zo op maat gemaakt voor uw gebruikers. Niet voor niets is Adlib Bibliotheek in gebruik bij vele mediatheken, bedrijven, (hoge)scholen, en juridische en overheidsinstellingen.

Adlib Bibliotheek

Veelzijdig Overzichtelijk Aanpasbaar aan alle soorten publicaties
Internetmodules: SDI attenderen, Online reserveren en Full text zoeken Eenvoudig titelbeschrijvingen ontlennen Makkelijk rapporteren Geïntegreerde aanvullende modules: Bestelmodule, Uitleenmodule en Tijdschriftenmodule Meertalig Internationale standaarden SRU, ISBD/AACR2, Z39.50 MARCXML, OAI-PMH en meer Integreerbaar met Adlib Museum en Adlib Archief tot één 'crossdomain' systeem API-koppelingen Keuze databases MS SQL Server, Oracle, Adlib Internet ready.

adlib
The easy way to knowledge

Adlib Information Systems
(0346) 58 68 00
sales@adlibsoft.com
www.adlibsoft.com

#TrendingTopics2014
Cloud, Social, Agile,
Regie, Architectuur.

Het Leren verandert:
E-Learning, Gaming

#TrendingTopics in Informatie en ICT

www.rulersgroup.com

Vereniging SOD | Kennisnetwerk voor
informatie- en
archiefmanagement

Vereniging SOD maakt documentaire

Alles is Informatie

Vorig jaar maakte de SOD, Vereniging voor Informatie- en archiefmanagement, bekend dat zij een documentaire ging maken over de professionals die werken in het informatiedomein. Door de steeds verdergaande digitalisering, toenemend belang van informatie voor (overheids)organisaties en de veranderende verwachtingen rond toegang tot informatie vanuit de maatschappij vervult de informatieprofessional een centrale (en belangrijke) rol in de samenleving.

De Vereniging SOD wil via deze documentaire laten zien wie deze informatieprofessionals zijn, wat zij doen en met welke ontwikkelingen zij te maken hebben.

De documentaire laat de kijker vanuit de ogen van visionairs, wetenschappers, politiek bestuurders en filosofen de ontwikkelingen in het informatiedomein zien. Daarna maken informatieprofessionals van vier organisaties de vertaling naar hun weerbarstigste praktijk. Hoe vinden zij hun weg tussen technologische ontwikkelingen, vragen van politiek en maatschappij en de steeds maar groeiende behoefte aan goede, betrouwbare informatie?

www.verenigingsod.nl

De documentaire 'Alles is Informatie' gaat begin november in première en is ook te zien tijdens het gemeenschappelijke KNVI / SOD / NVBA congres op 18 november a.s. in Nieuwegein.

KNVI

Koninklijke Nederlandse Vereniging
van Informatieprofessionals

Even voorstellen: Afdeling Juridische informatie

Als afdeling JI zijn we al 53 jaar actief binnen de KNVI. We richten ons op beroepsgeenoten binnen een breed scala aan juridische instellingen. Onze leden werken binnen de advocatuur en rechtspraak, maar ook bij universiteiten, de Tweede Kamer, belastingadvieskantoren en vele andere organisaties.

Ieder voor- en najaar staat er een activiteit op het programma. Meestal is dat bij een van de lidinstellingen of bij een juridische uitgever, maar de afgelopen jaren bezochten we bijvoorbeeld ook de Europese Commissie in Brussel. Verder waren we te gast bij het Bodleian en diverse juridische bibliotheken in Oxford.

Het delen van kennis en ervaring en kijken hoe het er bij de collega's aan toe gaat is het uitgangspunt van deze activiteiten. Maar ze zijn ook bedoeld om elkaar in een informele sfeer te ontmoeten. Een borrel en/of diner maken dan ook altijd onderdeel uit van het programma.

Iedereen is van harte uitgenodigd om mee te denken met de afdeling. Welke kant willen we op? Meer professionalisering of juist meer tijd om te netwerken?

Volg ons op knvi.net/juridische-informatie/

Jl-najaarsreis: Bonn, Gent, of...?

Na de geslaagde reis naar Oxford in 2012 willen we in het najaar van 2015 weer een studiereis organiseren. Wie weet een leuke stad die voor ons als juridische informatiespecialisten interessant is en goed bereikbaar is? Mail tips naar kariens@dds.nl.

Foto: Charles Clegg

Een studiereis bracht de JI-groep onder andere naar de Bodleian Library

Start een discussie op onze LinkedIn-pagina:
www.linkedin.com/groups/KNVIJI-5105873/about
41 leden hebben zich inmiddels bij deze groep aangesloten

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

Op 26-jarige leeftijd werd Hans van Velzen (1952) directeur van de Openbare Bibliotheek Spijkenisse, waar hij zijn 'vliegreuven' maakte. In 1988 stapte hij in eenzelfde functie over naar de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA). 'Hier was alles een factor 10 groter'. Na een dienstverband van 26 jaar stopt hij per 1 juli bij de OBA.

Waar kijk je met tevredenheid op terug?

Er waren allerlei doemscenario's dat bibliotheken hun langste tijd gehad zouden hebben, maar dat is toch wel meegevallen. We hebben onze vaste gebruikers vast weten te houden en nieuwe weten aan te trekken. Ik denk bij de laatste groep bijvoorbeeld aan studenten en zzp'ers.

Wat is er niet afgekomen?

Het meeste is eigenlijk net rond. Zo hebben nieuwe filialen in West (Tramremise De Hallen), in Noord en op IJburg hun deuren geopend. De beleidsplannen lopen tot 2015, dus plannen voor het nieuwe jaar zijn een taak voor mijn opvolger

Martin Berendse. En verder is er per 1 januari 2014 een eind gekomen aan de decentralisatie van de financiering van het bibliotheekwerk. De financiering is weer terug bij de centrale stad Amsterdam. Daarmee is de cirkel rond, want bij mijn aantreden bij de OBA deed de decentralisatie juist zijn intrede. Het geld voor de vestigingen moest ik bij de vele stadsdelen 'ophalen'. Nu ben ik bezig met de afronding van de jaarrekening voor 2013 en die gaat nog naar de stadsdelen – een mooie afsluiting van mijn werk.

De minst leuke verandering in het vak?

Argumenten tegen bezuinigingen tellen niet meer in de politiek.

Dreigde er vroeger een zodanig grote bezuiniging dat ik een van de filialen zou moeten sluiten, dan ging ik daarover in gesprek met de gemeente. En dan kwamen we er toch wel uit om én te bezuinigen én alle filialen open te houden. Als ik nú zeg dat ik dan een filiaal dicht moet doen, zegt men: 'O'. En dat is het.

Er heerst een heel andere opvatting in de politiek?

Ja, de waarde van cultuur is discutabel geworden. Dit is ingezet met het (bezuinigings)beleid van Halbe Zijlstra als staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in de periode 2010-2012. Een actueel voorbeeld is de sluiting van de bibliotheek van het Koninklijk Insti-

tuut voor de Tropen. Dit was jaren geleden ondenkbaar geweest! Ik vind dit echt schokkend. Dat geldt ook voor de sluiting van de circa 300 vestigingen van openbare bibliotheken in ons land.

Je was met 36 jaar vrij jong toen je als directeur bij de OBA aantrad.

Inderdaad. Maar ik had bij de Bibliotheek Spijkenisse als directeur al mijn vliegreuven gemaakt. Verder was Spijkenisse, samen met de bibliotheek Rotterdam, destijds aangewezen als proefbibliotheek voor de automatisering. Daarmee waren ze de eerste in Nederland. De bibliotheekautomatisering heb ik dus vanaf het begin meegemaakt. Na tien jaar Spijkenisse had de OBA een vacature. In Amsterdam moesten ze, als een van de laatste grote bibliotheken, nog beginnen met de automatisering. Mijn ervaring op dat gebied heeft er zeker toe bijgedragen dat ik de baan heb gekregen.

Welke impact heeft de automatisering op het bibliotheekvak gehad?

Aan de ene kant heb je de mechanisering. Doordat steeds meer handwerk door de automatisering verdween, hebben we een enorme efficiëncyslag kunnen maken. Bij de OBA hebben we op die manier ook vele bezuinigingen kunnen opvangen. Verder hebben de zelfuitleenbalies en wat al niet meer gezorgd voor een verbetering van de dienstverlening. Daarnaast is er de inhoudelijke kant van de automatisering. Zo kan de klant nu heel makkelijk zelf in onze collecties zoeken. En de Aquabrowser heeft er als zoekmachine voor gezorgd dat klanten nu alle bestanden in een keer kunnen doorzoeken.

Wat wilde je vroeger worden?

Ik wilde naar de Sportacademie, maar kon daar niet meteen terecht. Als overbruggingsjaar ging ik werken bij uitgeverij Samsom in Alphen aan den Rijn. Daar kreeg ik als taak de bedrijfsbibliotheek op te zetten (heel eenvoudig, hoor). Dat vond ik zo leuk dat ik een bibliotheekopleiding ben gaan volgen.

Welk advies zou je beginners in het vak geven?

Beginners zullen direct heel erg in-

Naam en leeftijd

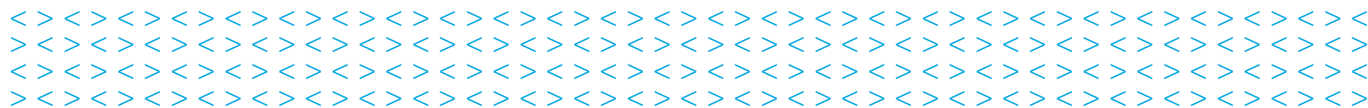
Hans van Velzen (61)

Opleidingen

Tiele Academie in Den Haag, BOB (Bibliothecaris in Openbare Bibliotheken) in Tilburg

Werkgevers

Stadsbibliotheek Haarlem, Openbare Bibliotheek Spijkenisse, Openbare Bibliotheek Amsterdam

zetten op de digitale kant van het vak. Maar ook de fysieke bibliotheek is nog steeds heel erg belangrijk.

Welk ebook las je het laatst?

Het boekenweekgeschenk *Een mooie jonge vrouw* van Tommy Wieringa. Heel goed dat dit geschenk voortaan ook als ebook verschijnt.

En welk papieren boek?

De schelmenjaren van Martin Bril, een biografische schets van Astrid Theunissen. Ik ben een groot liefhebber van Brils werk.

Heeft het papieren boek nog toekomst?

Beslist. Als je ziet wat er elk jaar nog aan papieren boeken verschijnt... Al wil dat niet zeggen dat ik niet voor ebooks ben. Ebooks hebben vooralsnog veel te kampen met piraterij. De consument moet gaan beseffen dat een ebook een waarde vertegenwoordigt, dat je ervoor moet betalen. Ik zeg daarom altijd tegen uitgevers dat we als bibliotheken in dit bewustwordingsproces een heel belangrijke rol kunnen spelen, namelijk door de consument tegen een heel schappelijke prijs te laten wennen aan ebooks.

De beste app die je kent?

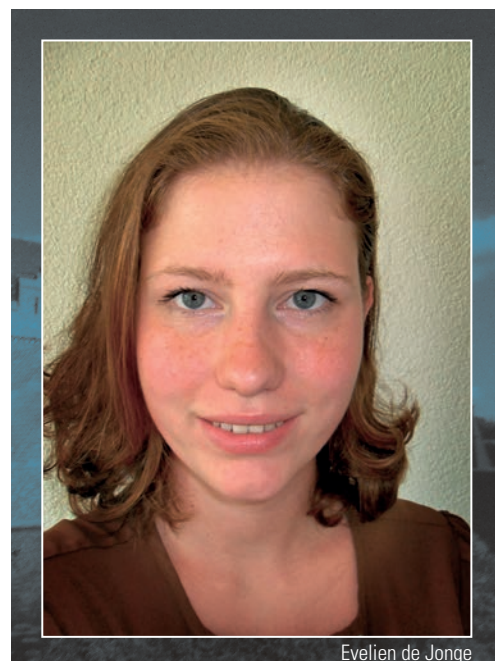
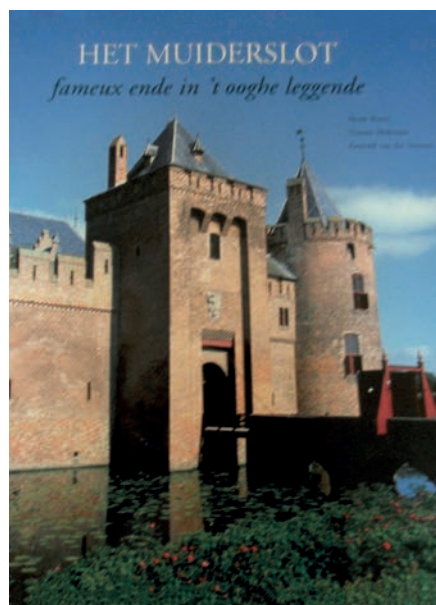
NOS Teletekst. Ik vind het prettig het laatste nieuws te volgen.

Wat ga je per 1 juli doen?

Ik word dit jaar 62. Dat ik nu vertrek is een mix van vervroegd uittreden en gebruikmaken van een levensloopregeling. Ook al beëindig ik mijn werk bij de OBA, ik rond nog een paar landelijke zaken af. Zo zit ik in de Raad van Toezicht van het SIOB (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken), dat eind van dit jaar ophoudt te bestaan. Verder ben ik in 2014 nog voorzitter van de Inkoopcommissie VOB (Vereniging van Openbare Bibliotheken) die zich bezighoudt met de aanschaf van de digitale bestanden voor Bibliotheek.nl.

En daarna?

Als voorzitter van de Vestdijkkring verricht ik al jaren allerlei organisatorische taken. Straks kan ik me eindelijk ook eens op meer inhoudelijke zaken richten. <

Evelien de Jonge

HET BESLISSENDE BOEK

Evelien de Jonge (1989) las tijdens een stage 'Het Muiderslot. Fameux ende in 't ooghe leggende'. Ze kwam tot de ontdekking dat de museumwereld niet de hare was. De archiefwereld des te meer.

'Voor mijn "beslissende boek" keer ik terug naar het Muiderslot, waar ik in 2008 een stageopdracht voor de studie Museologie aan de Hogeschool voor de Kunsten in Amsterdam zou gaan doen. Dit middeleeuwse kasteel in het Noord-Hollandse Muiden beschikt over een kleine bibliotheek met vooral publicaties die zijn uitgegeven door de eigen stichting en die met name het Muiderslot en de omgeving als onderwerp hebben. Mijn stagebegeleider had ter voorbereiding een kleine collectie boeken voor mij klaargelegd. Zo kon ik me alvast verdiepen in de diverse renovaties van het gebouw. Voor mijn stage zou ik onderzoek doen naar de kleur, samenstelling en grootte van de tegels die in de grote haard gebruikt waren door de

architect Pierre Cuypers.'

'Op tafel lag onder andere *Het Muiderslot. Fameux ende in 't ooghe leggende*. Het boek vertelt over de geschiedenis van het Muiderslot als gebouw en erfgoedinstelling. Ook de tuinen, de positie van het slot, zowel vanuit maatschappelijk oogpunt als geografisch binnen de omringende gemeentes, en de flora en fauna komen aan bod. Alle verhalen worden rijkelijk geïllustreerd. De uitmuntende bronvermelding is een perfect uitgangspunt voor diepgaand onderzoek naar een klein facet zoals de eerdergenoemde tegels.'

'Dat klinkt allemaal geweldig. Toch was ik niet direct door het boek gegrepen. Dat gebeurde pas nadat ik mijn eigen archiefonderzoek was begonnen en het al uitgevoerde archiefonderzoek naar de renovatie

van Cuypers zelf had kunnen reproduceren. Ineens was ik me bewust van het belang van de (historische) archieven in Nederland en welke rol ze zelfs decennia later nog kunnen hebben.'

'Mijn adviesrapport ontstond door gebruik te maken van diverse bronnen. Het samenbrengen van al die informatie en die daarna weer kunnen toetsen aan de al bekende gegevens om tot iets nieuws te komen maakte me enthousiast.'

'Hoewel ik een conservatie- en restauratiestage deed, merkte ik al snel dat ik archiefonderzoek vele malen leuker vond. Het zoeken naar snippertjes informatie, het vasthouden van oude papieren, het nalopen van iemands stappen door middel van de informatie die honderd jaar na iemands overlijden ligt opgeslagen in een archiefinstelling... Ook al vond ik mijn huidige opleiding goed bij me passen, tijdens die stage heb ik besloten dat mijn toekomst in de archiefwereld lag. Ik heb mijn tweede algemene jaar aan de Hogeschool voor de Kunsten afgerond en me in mijn derde jaar aangemeld voor de minor Archieven en me daarin gespecialiseerd. Nu, zes jaar later, ben ik de eerste afgestudeerde archivaris aan de Reinwardt Academie en nog altijd werkzaam binnen de archiefwereld.' <

Frank Huysmans

Niet kunnen liegen door gebrek aan cijfers

Een bekend gezegde wil dat er leugens zijn, gemene leugens, en als overtreffende trap statistieken. Het wordt aan meerdere personen toegeschreven die het als eerste gebezigd zouden hebben. De grote Winston Churchill is een kandidaat. Ik houd het op Benjamin Disraeli, een negentiende-eeuwse voorganger van Churchill. Alleen al vanwege zijn mooie achternaam die in 1967 door een verspreking van een *roadie* terecht kwam in de ti-

geltje op je schouder laten plaatsnemen. Of je kunt proberen het totale plaatje te schetsen en zo een vollediger beeld te schetsen. Ieder zijn meug.

Voor beide groepen, de naar-compleetheid-strevers en de cherrypickers, is het jammer dat er geen gedetailleerdere cijfers zijn. Rond 2007 ontstond ten burele van de VOB het idee om toe te werken naar een landelijk registratiesysteem. Dat moest het jaarlijkse bedelen bij de bibliotheken om ledentallen en uitleencijfers overbodig gaan maken. Het idee was simpel: stort alle gegevens die bibliotheken sowieso al bijhielden, zoals welke leners welke titels lenen, in een landelijke 'bak'. Haal daar vervolgens de kengetallen uit die je nodig hebt voor jaarverslagen op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. Het kan bijna volledig geautomatiseerd worden. Je kunt regelen wie op welk niveau tot de gegevens toegang heeft. Het is waardevolle input voor beleidsdiscussies, direct marketing, toegepast én wetenschappelijk onderzoek. De privacy van de gebruikers moest uiteraard worden gewaarborgd. Dat bleek binnen de wettelijke kaders goed te regelen.

In 2009 werd er serieus geld in dit project, inmiddels *landelijk datawarehouse* genaamd, geïnvesteerd. De openbare bibliotheken gingen ermee akkoord dat het vullen van de bak met data van hun kant een extra inspanning zou vergen. Deadline van oplevering: eind 2011. Dat werd eind 2012. Eind 2013. Inmiddels ligt het project nagenoeg stil door gebrek aan... Ja, aan wat eigenlijk? Niet aan geld. Naar ik begrijp wachten de betrokken partijen op elkaars volgende beweging. En gebeurt er niets en zijn er nog altijd geen gedetailleerdere cijfers over de openbare bibliotheken. Zelfs niet om mee te liegen. <

'Cijfers liegen niet. Hun gebruikers, retorisch begaafde politici en bestuurders voorop, zijn de leugenaars'

Frank Huysmans is redacteur van InformatieProfessional, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

tel van de tweede plaat van het Britse powertrio Cream met 'Slowhand' Eric Clapton op gitaar. Een van de beste platen in de geschiedenis van de rockmuziek, maar dat in hoge mate terzijde.

Met statistieken – cijfers – kun je mensen goed op het verkeerde been zetten. Toch zijn het niet de cijfers zelf die dat doen, maar de draai die aan de interpretatie ervan wordt gegeven. Cijfers liegen niet. Hun gebruikers, retorisch begaafde politici en bestuurders voorop, zijn de leugenaars.

De bibliotheeksector bezit met het Bibliotheek Informatie Systeem (BIS) van de VOB, de mede daarop gebaseerde Bibliotheekmonitor, de UKB-statistieken en de Leesmonitor van Stichting Lezen over langjarige cijferreeksen. Al met al geven die een betrouwbaar maar ook tamelijk globaal beeld van de ontwikkelingen binnen de sector. Wat je ermee doet is vers twee. Je kunt uit de cijferreeksen voor je persbericht de twee pikken die op dat moment goed uitkomen en Disraeli als en-

Karmac Groep

Pascallaan 68
8218 NJ Lelystad
Tel 0320-286969
info@karmac.nl
www.karmac.nl

De drie bedrijven die samen de Karmac Groep vormen, zijn uw partner bij duurzame oplossingen in document- en informatielogistiek. Door de jarenlange ervaring zijn wij uitgegroeid tot dé specialist op het gebied van informatielogistiek.

> BOEKEN- EN ABONNEMENTENSERVICE

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

Ilge Subscription Management

Postbus 87592
1080 JN Amsterdam
Tel 020-6441842
Fax 020-6444412
info@ilge.nl
www.ilge.eu

ILGE is al meer dan 25 jaar de meest persoonlijke, betrouwbare partner in abonnementenbeheer. Zowel openbare bibliotheken als medische en bedrijfsbibliotheken genieten van onze deskundige dienstverlening en scherpst mogelijke prijzen.

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

information delivery

LM Information Delivery is al sinds 1972 een toonaangevende leverancier van informatiediensten. Een professionele klantenservice en geavanceerde technologische oplossingen vormen de basis van onze bedrijfsactiviteiten.

Van Dijk Zakelijk

Postbus 486
3990 GG Houten
Tel 088-2345900
Fax 030-6386958
klantenservice@vandijkzakelijk.nl
www.vandijkzakelijk.nl

Leverancier van vakinformatie. Laat het beheer over uw abonnementen-pakket en boekbestellingen aan Van Dijk Zakelijk over, en creëer voor uzelf overzicht en kostenbesparing.

> CONSULTANCY > ADVIESBUREAUS

Infomare

Postbus 333
4530 AH Terneuzen
Tel 0115-608699
www.infomare.eu

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Reekx

Peizerweg 87
9727 AH Groningen
Tel 050-3124618
Fax 050-3120592
www.reekx.nl

> ICT DIENSTVERLENING

BeeSmart

Pieter Bruegelstraat 14
7731 SK Ommen
Tel 088-2337627
Fax 088-2337650
info@beesmart.nl
www.beesmart.nl

BeeSmart is een innovatief ICT-bedrijf met unieke oplossingen voor o.a. cashless dienstverlening, outsourcing, compleet beheerde diensten op het gebied van gaming en wifi, maar ook oplossingen voor printing en telefonie.

> INFORMATIEPROVIDERS

> HOSTS

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

> OPLEIDINGEN

> CURSUSSEN

> BIJSCHOLING

Erasmus Academie

Postbus 1738
3000 DR Rotterdam
Tel 010-4081839
info@erasmusacademie.nl
www.erasmusacademie.nl

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

GO opleidingen

Postbus 164
2270 AD Voorburg
Tel 070-3512380
Fax 070-3549789
www.GOopleidingen.nl

HvA / Archiefschool

Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
Tel 020-5954788
www.archiefschool.nl

> PERSONEEL

> WERFING & SELECTIE

> DETACHERING

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Randstad/ProBiblio

Opaallaan 1180
2132 LN Hoofddorp
Tel 023-5546275
www.probiblio.nl/randstad

Reekx

Peizerweg 87
9727 AH Groningen
Tel 050-312 46 18
Fax 050-312 05 92
www.reekx.nl

> SOFTWARE

Adlib Information Systems

Postbus 1436
3600 BK Maarssen
Tel 0346-586800
Fax 0346-561655
www.adlibsoft.com

Infor Library and Information Solutions

Pettelaarpark 103
5216 PR 's-Hertogenbosch
Tel 073-6205222
Fax 073-6205298
www.vubis-smart.com

Librix

Postbus 102
7140 AC Groenlo
Tel 0544-471111
Fax 0544-465814
www.nedaplibrix.com

> UITGEVERS

ProQuest

The Quorum, Barnwell Road
Cambridge CB5 8SW
United Kingdom
Tel +44-(0)-1223215512
Fax +44-(0)-1223215513
www.proquest.com

Ook een vermelding
van uw bedrijf?
Bel Esmeralda van Milgen
bij Acquire Media
op 038-4606384
of mail
evanmilgen@acquiremedia.nl.

over

- Document Outsourcing
- Informatielogistiek
- Nieuwe Werken
- Digitalisering
- Microfilm scanning
- Factuurproces
- Data-Entry

- Archiefopslag
- Archiefbeheer
- Archiefbewerking
- Archiefruimte
- Scanning on demand
- Digitale postkamer

- Bibliotheek
- Bibliobus
- Bibliotheekmedia
- Schoolboeken